

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

František z Assisi a Řád minoritů

Francis of Assisi and Order of Friars Minor

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
ThDr. Kamila Veverková, ThD.

Autor:
Ivana Karasová

Praha 2011

Poděkování

Na tomto místě bych velice ráda poděkovala ThDr. Kamile Veverkové, ThD. za pomoc, vstřícnost, odborné vedení a rady při zpracování této práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato bakalářská práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 19. června 2011

Ivana Karasová

Anotace

Tato bakalářská práce pojednává o sv. Františku z Assisi, popisuje jeho život a dílo. V mládí, kdy žil světec ještě světským životem, hledal něco, co mu chybělo a co by jeho život naplnilo. Pak byl osloven Kristem a jeho život se postupně měnil. Čím více se z něj vytrácely světské radovánky, tím více byl naplněn radostí, láskou a porozuměním. Tuto svoji zkušenost chtěl předat i svým následovníkům, a tak založil Řád, ve kterém společně žili. Hlavním krédem tohoto Řádu byly chudoba, čistota a poslušnost. František celý život zůstal věrný papeži a jeho Řád se rozšířil do celé Evropy.

Annotation

This publication discusses St. Francis of Assisi, describes his life and work. In his youth, when the saint lived more secular life, he was looking for something that he missed and what would fulfill his life. He was approached by Christ and his life changed gradually. The more he faded from worldly pleasures, the more he was filled with joy, love and understanding. He wanted to give his experience to his followers and thus founded the Order in which they lived together. The main motto of the Order was poverty, chastity and obedience. Francis's life remained faithful to the Pope and the Order spread throughout Europe.

Klíčová slova

František, Assisi, minorité, řehole, stigmata, sv. Klára, papež, regule, závěť, chudoba, poslušnost, čistota.

Keywords

Francis, Assisi, minorites, holy orders, stigmas, St. Clara, Pope, testament, poverty, obedience, chastity.

Obsah

Úvod.....	7
1. Historicko-teologická reflexe doby Františka z Assisi.....	10
1.1 Celkové zhodnocení doby vrcholného středověku.....	10
1.2 Mocenský boj císařské a církevní moci ve Svaté říši římské na přelomu 12. a 13. století	12
1.3 Papežské schizma	13
2. Životní osudy Františka z Assisi.....	15
2.1 Světský život Františka.....	15
2.2 Obrácení Františka.....	16
2.3 Období do doby života s prvními bratry.....	19
2.4 Společný život prvních bratrů.....	21
2.5 Schválení první regule	22
2.6 Františkova autorita a život v askezi.....	24
2.7 Svatá Klára.....	25
2.8 František káže sultánovi.....	26
2.9 Rozpory v Řádu	27
2.10 Schválení Řehole	28
2.11 Vánoce v Greciu, betlémské jesle.....	31
2.12 Františkova stigmata	32
2.13 Píseň bratra Slunce.....	32
2.14 Františkova Závěť.....	33
2.15 Františkova smrt	35
2.16 Františkovo dílo ve spisech.....	35
2.16.1 Spisy nedochované i dochované.....	36
2.16.2 Dokumenty závazné pro následovníky Františka.....	36
2.16.3 Listy Františka	37
2.16.4 Modlitby a chvály	39
2.16.5 Tradovaná díla svatého Františka	41
2.16.6 Legendy o svatém Františkovi.....	41
3. Řád minoritů po smrti Františka.....	43
3.1 Otázka vzdělanosti a vlastnictví majetku.....	43
3.2 Spirituálové a konventuálové.....	44
3.3 Rozdělení řádu	45
Závěr zhodnocení významu osoby Františka z Assisi a Řádu minoritů ve své době a dnes	47
Použitá literatura	50
Seznam příloh	51
Obrazová příloha.....	52

Seznam zkratek

Cit. dílo	Citované dílo
Dr.	doctor
Gen.	generální
Ital.	Italský
1K	První list Korintským
Lk	Lukáš
Mk	Marek
OP	Ordo Praedicatorum (dominikáni)
Opusc.	Opusculum (krátké vědecké pojednání)
r.	rok
S. Francesco	svatý František
sv.	svatý
Str.	strana
Srov.	srovnej
Tom. Celana	Tomáš Celana
Zj	Zjevení Janovo

ÚVOD

Když mi bylo 22 let a mě zanedlouho očekávala jedna z nejkrásnějších chvil v mém životě, protože jsem byla „v požehnaném stavu“, navštívila mě moje nejlepší kamarádka, která zrovna prodělávala chemoterapii. V tu dobu se na nemoc, ze které se léčila, z 90% umíralo. Moje přítelkyně Aneta přežila. V té době měla půlročního chlapečka a potřebovala tady pro něho být. Aneta původně pocházela z ateistické rodiny. Modlit se neuměla, v Boha nevěřila. Nevěřila až do chvíle, kdy to s ní vypadalo opravdu velmi zle. Tak zle, že lékaři předpovídali, že za pár dní už mezi námi nebude. Aneta je tady dodnes a její syn je už dávno dospělý.

Aneta našla Boha v nemocnici. Ač nevěřící, zoufale ho prosila o „pár let navíc“. Prosila a na oplátku mu slibovala věrnost. Pán Bůh ji vyslyšel a ona svému závazku dostála. Dnes je z ní silně věřící člověk. Víím, že většina lidí s přibývajícím věkem dozrává a moudří, ale přerod jejího života dostal další rozměr, který dosud neznala.

Při každém dalším našem společném setkání mi Aneta přinesla buď obrázek s některým ze světců, nebo verš z evangelia. Jednou jsem od ní dostala obrázek, na kterém byla tato modlitba:

Pane,

udělej ze mne nástroj svého pokoje:

kde je nenávisť, tam at' přináším lásku,

kde je křivda, at' přináším odpuštění,

kde je nesvár, at' přináším jednotu,

kde je omyl, at' přináším pravdu,

kde je pochybnost, at' přináším víru,

kde je zoufalství, at' přináším naději,

kde je temnota, at' přináším světlo,

kde je smutek, at' přináším radost.

Pane, učiň, at' nechci tolik

být utěšován, jako spíše utěšovat,

být chápán, jako spíše chápat,

být milován, jako spíše milovat.

Nebot' tak jest:

kdo se dává, ten přijímá,

kdo na sebe zapomíná, ten je nalézán,

kdo odpouští, tomu se odpouští,

kdo umírá, ten povstává k věčnému životu.

Abych byla opravdu upřímná, modlitbu jsem si přečetla, líbila se mi, ale dál jsem ji „neřešila“. Obrázek jsem založila. Po pár letech, když jsem se rozhodla udělat „generální papírový úklid“, našla jsem obrázek, na který jsem časem zapomněla. Znovu jsem si modlitbu přečetla a zjistila jsem, že ze slov textu mám „husí kůži“ a jsem dojatá. Tak obrovská moudrost, sebeobětování, skromnost a pokora, která z této modlitby číší, mne doslova „dostala“. Samozřejmě jsem se začala zajímat o to, kdo tuto modlitbu napsal. Musel to být jedinečný člověk. Byl. Byl jím František z Assisi. Člověk, který byl jedinečný nejenom ve své době, ale kterého já dnes nesmírně obdivuji pro jeho život a proto, jak se dokázal obětovat, aniž by tím chtěl získat něco sobecky jen pro sebe, kterého víra a láska byla tak opravdová a

silná, že mu ji lze v dobrém slova smyslu „závidět“. Člověk, který žil před osmi sty lety, ale který by se na nás měl dnes místo politiků dívat z billboardů, abychom se alespoň trochu zastyděli za svůj konzumní způsob života, ve kterém se lidé nebojí svého svědomí, ale mají strach o svoji pověst, a než by někomu pomohli, hledají desítky výmluv proč tak neučinit, místo toho, aby našli jeden důvod proč druhému pomoci. Samozřejmě, že ne celou naši dnešní společnost vede lhostejnost k otupení „člověčenství“, ale člověka a vztahy dnes v mnohém nahrazuje technika a mamon.

Svatý František, který měl, má a bude mít co říci všem generacím minulým i budoucím, věřícím i nevěřícím. Člověk, který nebyl lhostejný k životu, k přírodě a ani k lidem. O tomto člověku, svatém Františkovi z Assisi jsem se rozhodla napsat svoji bakalářskou práci.

Svatý František je osobou, která měla co říci lidem nejen ve středověku, ale která na nás může, pokud budeme sami chtít, promlouvat i dnes. I současný člověk se často zamýšlí nad smyslem svého života nebo hledající v tomto světě sám sebe se v něm často ztrácí ještě víc. Cílem mé práce bylo poodhalit život sv. Františka, který se po urputném hledání našel. To své bohatství našel tam, kde by ho většina z nás nehledala – v chudobě, čistotě a poslušnosti. I když pocházel z vyšší společenské vrstvy a nebyl okolnostmi dohnán k chudobě, přece si ji vybral za svoji celoživotní družku.

V první části své práce jsem se zaměřila na dobu středověku, ve které František žil. V dalších částech popisuji život světce, jeho osobní duchovní přerod a okolnosti založení řádu, jehož vývoj sleduji za života světce, ale i po jeho smrti. V závěru své práce jsem se snažila zhodnotit význam osobnosti světce a řádu Minoritů.

V bakalářské práci jsem vycházela z pramenného materiálu, který představují zejména Františkánské prameny¹. Dále jsem čerpala z odborné literatury, vztahující se k danému tématu.² Pro svou práci jsem použila deskriptivní metodu a komparaci.

¹ Františkánské prameny. *Spisy sv. Františka a sv. Kláry*. Svazek I. 1. vydání. Velehrad: Tomáš Ježek, 2001. 209 s. ISBN 80-86528-02-2

² Mezi nejvýznamnější práce patří: KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3; LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4.; BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8.

1. HISTORICKO-TEOLOGICKÁ REFLEXE DOBY FRANTIŠKA Z ASSISI

1.1 Celkové zhodnocení doby vrcholného středověku

Je druhá polovina 12. století a Evropa se nachází v době vrcholného středověku ve feudálním zřízení. Společnost je rozdělená mezi trojí lid – duchovenstvo, šlechtu a rolnictvo. Postupně vznikají nová města, která jsou centrem řemesel i obchodu a s tímto rozvojem souvisí i vznik nové společenské vrstvy – měšťanstva. Tato společenská vrstva sice aktivně nezasahuje do politiky a ekonomiky nového feudálního systému, ale přináší svým příslušníkům svobodu. Nerovnost společenských tříd se už nezakládá na rodu a „modré krvi“, ale začíná převažovat movité i nemovité vlastnictví. Z venkova odcházejí obyvatelé do měst, zůstávající vesničané si na vrchnosti vymůžou určité výsady a nevolníci svobodu.

S rozvojem trhu se do oběhu nevyhnutně dostávají peníze jako platidlo. Města už nejsou jen vojenskými a správními středisky jako ve starověku, ale jejich význam roste ve směru hospodářském, politickém a kulturním, což má vliv i na vzrůstající počet obyvatel.³

Pokrok nastává i v zemědělství. Narůstající počet obyvatel je třeba uživit a půda je základem všeho. Nově se užívá pluh, mění se osevnické postupy, široce se využívají vodné a větrné mlýny a vznikají nové pastviny pro chov dobytka.⁴

Románský sloh⁵ pozvolna vystřídala gotika⁶. Mění se svět i církve. Takzvaná *gregoriánská reforma*, která souvisí se světovým vývojem, je v plném proudu. Jejím prosazením získává papež nezávislost na světské císařské moci, volba biskupů a opatů je svobodnější.⁷ Tato reforma se také snaží o navrácení se zpět k původnímu opravdovému apoštolskému životu, a vede k uvědomování si svých hříchů u křesťanů – jak kleriků, tak i laiků. Podstata hříchu se hledá ve svědomí, což znamená, že zdroj hříchu je už ve špatném úmyslu a výsledkem této teorie je nová praxe – ušní zpověď a zpytování svědomí. Veřejná zpověď se již nepraktikuje a ta nová – ušní – je v roce 1215 na 4. lateránském koncilu⁸ oficiálně zakotvená v kánonu „*Omnis utriusque sexus*“ a vyžaduje se od všech věřících

³ Komplexní pohled na období vrcholného středověku v nejnovější překladové odborné literatuře podává MUNDY, H., John. *Dějiny Evropy: Evropa vrcholného středověku 1150–1300*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. 448 s. ISBN 978-80-7021-927-0, str. 257–261. Srov. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 20–21.

⁴ Srov. LE GOFF, Jacques. cit. dílo, str. 19. MUNDY, H., John. cit. dílo, str. 81.

⁵ Umělecký sloh v období 10.–13. století charakterizovaný půlkruhovitými oblouky a klenutým stropem.

⁶ Umělecký sloh v období 13.–15. století charakterizovaný štíhlými, vysokými věžemi a lomenými oblouky.

⁷ LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 22. MUNDY, H., John. *Dějiny Evropy: Evropa vrcholného středověku 1150–1300*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. 448 s. ISBN 978-80-7021-927-0, str. 25–30.

⁸ Svolał ho a předsedal mu papež Inocenc III. Srov. JEDIN, Hubert. *Malé dějiny koncilů*. Praha: Česká katolická charita, 1990. 146 s., str. 37.

alespoň jednou ročně. Celkově se na spravedlnost začíná pohlížet z jiného úhlu, protože tresty se ukládají úměrně tomu, jak jsou závažné zločiny a provinění. Nepohlíží se už jen na výsledek provinění, ale také na úmysl toho, kdo a proč ho provedl.⁹

Zakládají se nové řehole, kterých základem je odkaz sv. Benedikta¹⁰, rozvíjí se i kanonické hnutí. Příslušníci nových řádů se chtějí uživit hlavně manuální prací a žít prostým životem bez světského bohatství. O návrat k původnímu poustevnictví usiluje mnišský kartuziánský řád¹¹ založený roku 1084 Brunem z Kolína. Řád cisterciácký¹² založený v roce 1098 se inspiruje svatým Bernardem z Clairvaux¹³, jeho příslušníci tvrdě pracují hlavně v zemědělství a snaží se spojit ekonomické úspěchy s duchovní reformou. Řád premonstrátů¹⁴ je řádem řeholních kanovníků, kteří navazují na odkaz svatého Augustina. Žijí asketickým způsobem života a jejich hlavním úkolem je kazatelství. V novém mnišství se dbá na rovnováhu mezi prací a modlitbou, v kanovníckém hnutí zase mezi životem aktivním ve společenství a životem v rozjímání a samotě. Vznikají však i řády označené za *heretické*¹⁵. Mezi ně patří hnutí katarů¹⁶ stavící do protikladu dobro a zlo, ducha a hmotu, dále hnutí valdenských¹⁷ a umiliatů¹⁸. Příslušníkům těchto hnutí církve vyčítala to, že uchopili a praktikovali to nejdůležitější, co dosud patřilo výhradně jí – kázání. Papež Lucius III.¹⁹ valdenské i umiliati roku 1184 exkomunikoval, ale jeho nástupce Inocenc III.²⁰ hnutí umiliati znovu přijal a reformoval ho do třech řádů. V prvních dvou byli řeholníci, kteří se opravdu

⁹ Podle LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 24, 25. KUNG, Hans, *Malé dějiny katolické církve*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2005, 152 s. ISBN 80-7021-770-7, str. 63.

¹⁰ Sv. Benedikt z Nursie, (asi 483- asi 543)otec západního mnišství, založil klášter v Monte Cassinu.

¹¹ Řád, založen Brunem z Kolína ve Francii r.1084, roku 1176 byl řád potvrzen papežem Alexandrem III.

¹² Mniši v řádu žijí podle zásad, které hlásal Benedikt z Nursie, název řádu podle místa založení Citeaux. Řád byl definitivně potvrzen v roce 1119 papežem Kalixtem II.

¹³ R.1115 opatem nově založeného cisterciáckého kláštera v Clairvaux, přispěl k 2. křížácké výpravě, byl protivníkem P. Abelarda.

¹⁴ Založil ho sv. Norbert v roce 1120 v Prémontré.

¹⁵ FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafinského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948, str. 63–64 uvádí, že v této době bylo postavení církve neutěšené a vznik řádu komentuje takto: „*Těchto zlořádů usilovně využitkovati hleděli bludaři, známí pod úhrnným jménem kataři čili čistí“ ...Zdánlivě ukazovali nejpřísnější zdrženlivost, ale potají se oddávali nejhnusnější smyslnosti a otravovali veškerou společnost“.* Autor dále zhodnocuje vliv těchto skupin takto: „*Po každé byl léčivý prostředek horší než zlo, jež se mělo léčit.*“

¹⁶ První velké středověké heretické hnutí nazývané též albigenským hnutím (podle města Albi), kataři odvozené od řeckého katharos (καθαρός) znamená čistý, dokonalý. Členové byli částečně inspirováni bogomilstvím. Srov. MRÁČEK, K., Pavel. *Příručka církevních dějin*. Praha: Krystal OP s.r.o., 1995.192 s. ISBN 80-85929-01-5 str. 66.

¹⁷ Založil Petr Valdes kolem roku 1176, kázal chudobu a ctnostný život, v roce 1184 je papežem Luciem III. odsouzen za kacířství. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 27–28. Srov. MRÁČEK, K., Pavel. *Příručka církevních dějin*. Praha: Krystal OP s.r.o., 1995.192 s. ISBN 80-85929-01-5, str.66–67.

¹⁸ Kolem roku 1175 se v Miláně skupina řemeslníků stává pracovní a modlitební skupinou, která káže a rozšiřuje se po celé Lombardii, srov. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 27–28.

¹⁹ Pontifikát v letech 1181– 1185.

²⁰ Pontifikát v letech 1198– 1216.

řídili řeholí, třetí řád vykonával řemeslné práce. Tento papež také rozlišil, co je v Písmu určeno všem, tzv. *aperta* – příběhy s mravním ponaučením a tzv. *profonda* – dogmatické výklady určené výhradně kněžstvu.²¹

Revoluce nastává i ve školství. Vznikají nové školy při katedrálních chrámech, ale roste hlavně počet nových městských škol, které jsou dvojího zaměření. Studuje se teologie i práva a postupně se rodí nové prostředí intelektuálů – odborníků ve své profesi v obou směrech. Vývoj ve školství způsobí vznik nového směru – scholastiky²², založené na diskusi a racionální argumentaci, která chce rozumově doložit církevní dogmata. Vznikají nová díla. Jedním ze dvou nejznámějších je „*Decretum magistri Gratiani*“²³, v překladu „*Usmíření rozporných kánonů*“ od Gratiana²⁴ – mnicha a učitele boloňské univerzity. Původním zámyslem bylo využít tuto knihu církevních předpisů k výuce církevního práva. Gratianovo dílo se však stále rozvíjelo a později bylo jako první v pořadí zařazeno v Kodexu církevního práva. Další díla z tohoto období pocházela od italského teologa a biskupa v Paříži, který byl také jedním ze zakladatelů scholastiky – Petra Lombardského²⁵. Jeho 4 knihy *sentencií*²⁶ se staly učebnicemi teologie na středověkých univerzitách, studoval podle nich i mistr Jan Hus. Jejich sepsáním se autor pokusil jako první uspořádat celou teologickou nauku pro účely univerzitního vyučování. První z knih pojednává o Boží Trojici, druhá o stvoření, další o Kristu a poslední o svátostech. Byly sepsány v letech 1155–1160²⁷.

1.2 Mocenský boj císařské a církevní moci ve Svaté říši římské na přelomu 12. a 13. století

Svatá říše římská na přelomu 12. a 13. století zažívala mnohé změny. Římští císařové si činili nároky na německé země. K území říše patřilo kolem 200 světských i duchovních panství, vévodství, markrabství, ale i říšských městských států s vlastními vládci. Králové a

²¹ Podle LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 27–28. MUNDY, H., John. *Dějiny Evropy: Evropa vrcholného středověku 1150–1300*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. 448 s. ISBN 978-80-7021-927-0, str. 191–196, 346.

²² Z řeckého *σχολαστικός* – školský, vyvíjí se hlavně na univerzitách západní Evropy.

²³ Asi v roce 1142 shromáždil autor všechny církevní dekrety a nařízení do jedné sbírky a připojil výroky z Písma a církevních otců, látku tématicky utřídil. *Decretum Gratiani* požívala právní návaznost až do Tridentského koncilu (1545–1547).

²⁴ *Gratianus*: žil 1. pol. 12. století, italský mnich, v Bologni učil teologii a právo.

²⁵ *Petr Lombardský*, italský teolog, žák Abelarda, v roce 1059 se stal biskupem.

²⁶ Ve svém díle 4 knihy *sentencií* Petr Lombardský systematicky shrnul citáty z Bible a citáty církevních otců, zejména Augustina.

²⁷ Podle MUNDY, H., John. *Dějiny Evropy: Evropa vrcholného středověku 1150–1300*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. 448 s. ISBN 978-80-7021-927-0, str. 44, 301–306. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 25–26. DORAZIL, Otakar, *Světové dějiny v kostce*. Vimperk: Papyrus, Rudná u Prahy: Jeva, 1997, str. 84. KUNG, Hans, *Malé dějiny katolické církve*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2005, 152 s. ISBN 80-7021-770-7, str. 64.

císaři bojovali o svrchovanou moc v říši s nejvyššími církevními představiteli, což vedlo i k ozbrojeným střetům. Střety nastávaly za vlády německých vévodů z rodu Štaufů, největší konflikt vznikl za vlády Fridricha I. Barbarossy²⁸. Fridrich většinu svého života prožil v konfliktu s městy v Itálii²⁹. Mezi dva velké problémy jeho vlády, které musel řešit, byly rozpory mezi ním a klérem a neshody mezi svou pozicí a pozicí šlechty. Fridrich I. Barbarossa se dostal do prvního konfliktu s papežem Evženem III.³⁰ v roce 1152 při obsazování magdeburského arcibiskupství. Papež nesouhlasil se jmenováním Wichmanna, kterého dosadil Fridrich, protože tím byl porušen wormský konkordát³¹, kterým se uzavřel letitý spor o investituru se závěrem, že volbu biskupů a opatů nebude provádět světská moc. Císař však chtěl mít neomezenou moc i právo svrchovanosti nad Římem a celou říší, což by znamenalo zase omezení moci papeže a jeho suverenity.³²

1.3 Papežské schizma

Když byl v roce 1155 Fridrich poprvé v Římě korunován císařem, odmítl vést za uzdu koně papeže, čímž dal najevo, že papeži nechce být podřízený. Fridrich byl nejvíce ve sporu s papežem Alexandrem III.³³ I když papež musel být jednohlasně zvolen všemi kardinály, stalo se to, že menší část kardinálů po smrti papeže Hadriána zvolila za papeže Ottaviana s novým jménem Viktor IV., většina však zvolila Orlanda se jménem Alexandr III. Volba ale nebyla jednohlasná a došlo k násilnostem. Alexandr se schovával ve Vatikánu v chrámu sv. Petra. Tento spor císařovi vyhovoval. Když v roce 1160 svolal císař sněm do Pavie, zúčastnili se ho hlavně italští a němečtí biskupové, kteří byli nakloněni císaři a ve funkci potvrdili Viktora. Alexandra exkomunikovali. Spor se však nevyřešil, protože v tom samém roce se sešli biskupové a klášterní rady všech západních zemí v přítomnosti francouzského a anglického krále. Zde byl potvrzen Alexandr III. jako nástupce na svatopetrském stolci. Spor mezi papežem a císařem pokračoval, když v roce 1162 Alexandr III. přemístil své sídlo do Francie. Za tři roky se vrátil do Říma, ale Fridrich obsadil město a Alexandr mohl jen mlčky přihlížet tomu, jak ho vzdoropapež, kterým byl po Viktoru IV. Paschal III., podruhé korunuje císařem. Toto byl charakteristický obraz doby, kdy se svádí boj o svrchovanost církve se

²⁸ (vláda 1152–1190), po otci z rodu Štaufů, po matce z rodu Velfů, za krále ho doporučil švábský vévoda – strýc Konrád III.

²⁹ Podle DORAZIL, Otakar. *Světové dějiny v kostce*. Vimperk: Papyrus, Rudná u Prahy: Jeva, 1997, str. 85.

³⁰ Pontifikát v letech 1145–1153.

³¹ *Wormský konkordát* o říšské investituře, potvrzený na 1. lateránském koncilu v roce 1123, uzavřený mezi císařem Jindřichem V. a papežem Kalixtem II. dne 23. 9.1122.

³² Podle DORAZIL, Otakar, *Světové dějiny v kostce*. Vimperk: Papyrus, Rudná u Prahy: Jeva, 1997, str. 85, 136., *Ottův slovník naučný*, elektronická verze na CD-ROMu, reprint původního vydání. Díl XIV, Praha. Nakladatelství Jan Otto, 1888-1909. CD-ROM, Praha 1997, str. 709.

³³ Pontifikát v letech 1159–1181.

světskou mocí. Severní a střední Itálie také podléhala změnám. Její města bohatla a rozšiřovala se přílivem venkovského obyvatelstva, měnila se v městské státy s vlastními vládci. Města byla císařská i proticísařská. Na severu byl nejmocnějším státečkem Milán. V Lombardii se města bojující proti císaři spojili s papežem a roku 1176 porazily císaře Fridricha Barbarossu u Legnana. Papež Alexandr III., který před časem vyhlásil nad císařem klatbu, ji následně v roce 1177 odvolal poté, co ho císař uznal jako pravoplatného v úřadě papeže. V roce 1179 vedl Alexandr III. 3. lateránský koncil, kde se papežský rozkol ukončil. A v roce 1184 pak císař se severoitalskými městy v Kostnici uzavřel mír.³⁴

Roku 1187 nastoupil na papežský stolec Klement III.,³⁵ který zmírnil dlouhotrvající konflikt vydáním úmluvy, že lidé si sami mohou volit své úředníky. Nový papež vyburcoval třetí křížovou výpravu, které se za německou část účastnil jako velitel císař Fridrich a nešťastnou náhodou v této výpravě v roce 1190 umírá – utopí se při přebrození řeky Saléru v Malé Asii.³⁶

Roku 1191 nastupuje na papežský stolec Celestýn III.³⁷ a papežem je dalších osm let. Podařilo se mu vytvořit z papežské kurie centrum veškerého právního rozhodování a tím vytvořil i předpoklady pro pořádek v celé církvi, která stále nebyla jednotná. Nástupcem Celestýna byl Inocenc III., který velmi výrazně upravil církevní právo a byl považován za jednoho z nejvýznamnějších papežů.³⁸

³⁴ Podle LE GOFF, Jacques; SCHMITT, Jean, Claudie. *Encyklopedie středověku*. 2. vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. 935 s., ISBN 978-80-7021-917-1. MUNDY, H., John. *Dějiny Evropy: Evropa vrcholného středověku 1150–1300*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. 448 s. ISBN 978-80-7021-927-0, str. 223. JEDIN, Hubert. *Malé dějiny koncilů*. Praha: Česká katolická charita, 1990. 146 s., str. 35. MRÁČEK, K., Pavel. *Příručka církevních dějin*. Praha: Krystal OP s.r.o., 1995. 192 s. ISBN 80-85929-01-5, str. 56.

³⁵ Pontifikát v letech 1187–1191.

³⁶ Podle dle MUNDY, H., John. *Dějiny Evropy: Evropa vrcholného středověku 1150–1300*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. 448 s. ISBN 978-80-7021-927-0, str. 214. DORAZIL, Otakar, *Světové dějiny v kostce*. Vimperk: Papyrus, Rudná u Prahy: Jeva, 1997, str. 85, 137. MRÁČEK, K., Pavel. *Příručka církevních dějin*. Praha: Krystal OP s.r.o., 1995. 192 s. ISBN 80-85929-01-5, str. 162.

³⁷ Pontifikát v letech 1191–1198.

³⁸ Podle KUNG, Hans, *Malé dějiny katolické církve*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2005, 152 s. ISBN 80-7021-770-7, str. 63–65. DORAZIL, Otakar, *Světové dějiny v kostce*. Vimperk: Papyrus, Rudná u Prahy: Jeva, 1997, str. 398.

2. ŽIVOTNÍ OSUDY FRANTIŠKA Z ASSISI

2.1 Světský život Františka

Píše se rok 1182. Ve svatě Římské říši je císařem Fridrich I. Barbarossa. Ve Francii vládne Filip II. August. V čele Českého knížectví stojí kníže Bedřich. V tomto roce se na papežském stolci vystřídali dva vlivní muži, do 30. 8. byl papežem Alexandr III., poté ho vystřídal Lucius III.³⁹ Roku 1182 se stalo mnoho událostí. Jednou z nich bylo i narození významného a výjimečného člověka, jakým byl František z Assisi.

Malý František přišel na svět do rodiny zámožného kupce – soukeníka Pietra Bernardone a jeho šlechtické manželky Jany zvané Pici, kterou si Pietro přivezl z Provence z jihu Francie. Původně dali chlapečkovi jméno Jan, po vzoru Jana Křtitele, kterého František v dospělosti nesmírně obdivoval. Později začali chlapce nazývat Františkem, co v překladu znamená Francouzek. Tuto přezdívku pravděpodobně dostal od svého tatínka, který v době jeho narození pobýval obchodně ve Francii. František byl městským dítětem. Od malinka mluvil i francouzsky. Ve škole se učil latině, psaní a čtení.⁴⁰

Když dospěl, pomáhal otci v obchodě. Jeho život byl pestrý jako paleta barev. V podnikání se mu dařilo dobře. Byl obratným a bystrým obchodníkem, ale taky velice marnotratným mládencem, který si nevážil peněz. Dospělí v něm viděli vůdce tzv. „zlaté assisské mládeže“. Vrstevníci s ním rádi trávili čas, měl u nich přirozenou autoritu. František byl veselým mladíkem, který strožil hostiny a se svými druhy v noci probouzel město hlasitým zpěvem. Ale ani galantnost mu nechyběla. Nikoho neurážel, nebyl hrubý, ani nemravný. Marnotratnost sice nepatří mezi kladné vlastnosti, ale František dokázal nejen strojit hostiny pro své přátele, on taky uměl dávat hojné almužny, měl velkou duši a uměl pomáhat chudým a potřebným.⁴¹

V roce 1198 assisský lid vyhnal z pevnosti La Rocca⁴² německou posádku a odmítl vydat pevnost papežským legátům. Lid pevnost raději zbořil a zpevnil hradby města. Šlechta z Assisi opustila město a odešla do Perugie. O čtyři roky později v roce 1202, když bylo Františkovi dvacet let, vypukla válka mezi jeho rodným městem Assisi a mezi Perugií.

³⁹ Pontifikát v letech 1181–1185, cisterciánský mnich, v roce 1184 vedl synod ve Veroně, kde byli odsouzení kataři a valdenští.

⁴⁰ Podle KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str. 2–3. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 43–44. BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str.134.

⁴¹ Srov. dle KYBAL, Vlastimil. cit. dílo, str. 2–3. FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafinského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 11–12.

⁴² Dobře situované opevněné místo s tvrzí.

František se této války aktivně účastnil. Perugia však v bitvě u Colestrada na řece Tibeře u mostu sv. Jana zvítězila a František se stal jedním z asisských zajatců. Jeho veselý život na rok vystřídalo vězení, ale ani tam neztrácel smysl pro humor a neutápěl se v sebelítosti a zoufalství. Domů se vrátil v roce 1203 a užíval si ještě více než před odchodem do války.⁴³

2.2 Obrácení Františka

František byl velice náchylný k nemocem a po celý další život ho provázely životem neduhy očí a zažívání. Po návratu ze zajetí brzo onemocněl a to tak vážně, že se potácel mezi životem a smrtí. Rekonvalescence mu trvala rok. Když dlouhé týdny ležel v posteli a nevěděl, jestli jeho pout' na světě ho vede k životu nebo smrti, začal se zamýšlet nad vším, co a jak dosud prožil. Zde je první náznak, nebo spíše krok k jeho budoucímu obrácení. Najednou pocítil prázdno a nespokojenost nad sebou samým. To, co cítil, byla jedna věc. Věděl, že tak jako doposud, žít už nechce. Ale druhá věc byla ta, že tápal a nevěděl, jak dál. Jednadvacetiletý mladík, který překonal smrt, chce svůj život naplnit. Ale jak? Nemiloval, ani nevěřil. Ze zvyku se vrátil k původnímu způsobu života, který zatím alespoň obohatil rytířským dobrodružstvím, což bylo v té době moderní.⁴⁴

Chtěl se stát slavným mužem, který bude žít v obdivu krásné ženy v honosném paláci plném rytířské zbroje. Něco jako král Artuš a jeho rytíři. Tento jeho sen byl tak silný, že se František chtěl vypravit jako člen družiny po boku assiského šlechtice do Apulie v jižní Itálii. V Apulii plánoval bojovat ve službách papeže Inocence III.⁴⁵ po boku Gauthiera z Brienu⁴⁶ proti Němcům. Chtěl být pasován na rytíře a stát se šlechticem. Pořídil si přepychová roucha a roku 1205 se vydal do světa. Když došel do sousední vesnice, schvátla ho těžká horečka, která ho přinutila k návratu domů a zhatila jeho plány stát se rytířem.⁴⁷

František se opět vrací k původnímu stylu života. Ne však na dlouho. Hýřivý život ho brzy přestává bavit a v duši má opět prázdno. Ví, že potřebuje pro klid duše hledat něco, ale

⁴³ Podle KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str. 3. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 45. BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str.135.

⁴⁴ Podle KYBAL, Vlastimil. cit. dílo, str.3. BUBEN, M., Milan. cit. dílo, str. 135. FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafinského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 13. LE GOFF, Jacques. cit. dílo, str. 45.

⁴⁵ Pontifikát v letech 1198–1216.

⁴⁶ Assiský šlechtic.

⁴⁷ Podle KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str. 3–5. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 45. BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str.135.

neví co, neví kde a neví jak. Rytířský sen se mu dávno rozplynul a on cítí samotu a prázdno. I obchod ho už přestal bavit.⁴⁸

František začal chodit do přírody. Její klid, krása, rozmanitost a dokonalost ho lákala stále více. Poznával nepřístupná místa v horách a zde se nechával jen tak volně unášet proudem svých myšlenek. Františka sice omrzela donedávna vedený společenský život, ale ani současný stav jeho duši nenaplnil. Spokojenost zkusil ještě jednou najít ve společnosti minulých přátel, pro které uspořádal novou bujarou oslavu.⁴⁹

Když parta mladých lidí opět v noci za zpěvu a veselí prochází městem, král večera František zůstává pozadu. Nezpívá, neraduje se a nakonec se ztrácí v jedné z uliček. To by se dalo pokládat za první Františkovo symbolické zřeknutí se světských radovánek, kdy „král večera tiše opouští své poddané“ a vzdaluje se jim. Co osamocenému Františka v bočné uličce potkalo, nikdo neví. Víme ale to, že byl osloven Bohem a jeho duše se konečně naplnila tím, co doposud hledal. František věděl, že „To“ konečně našel. Byl tak zaskočený, že nemohl ani promluvit, ani se pohnout. Znenadání byl naplněn pocitem štěstí a uchvácen duchovní láskou. František, který od rodičů zdědil ve své povaze italský temperament snoubící se s francouzským šarmem, měl najednou srdce a duši dokořán otevřené novému rozměru duchovní lásky.⁵⁰

Do této chvíle byl František k lidem vstřícný, ale po této pro něho osudové noci by se rozdál. Dával vše, co bylo zapotřebí. Peníze, oblečení, jídlo... Kupoval i církevní roucha pro chudé kněze. V roce 1206 se vybral na pouť do Říma, kde se oblékl do žebráckého oblečení a u chrámu sv. Petra celý den prosil o almužnu s dalšími žebráky. Takto začala nová kapitola Františkova života. Po návratu z Říma, František, i když vnitřně proměněný, vedl ještě jeden celý rok život zámožného mladíka, ale se svým nitrem stále „vedl rozhovor“. Často se uchýloval do samoty jeskyně a jednoho dne „*mu po vroucí modlitbě Pán zjevil svá přání*“⁵¹. Na procházce městem zastavil u kostelíčka sv. Damiána. Tady znovu uslyšel svůj vnitřní hlas, který ho pobízel, aby vešel dovnitř a pomodlil se. František poslušně vykonal, co mu hlas napověděl a začal se modlit: „*Ó, velký a slavný Bože a Pane Ježíši Kriste! Osvět mě, prosím Tebe a zaplaš temnoty mé duše! Uděl mi pravou víru, pevnou naději a dokonalou lásku! A dej mi Pane, abych Tě poznal a mohl ve všem jednati podle Tvého osvětlení a v souhlase s Tvo*

⁴⁸ Podle KYBAL, Vlastimil. cit. dílo, str. 5. FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafínského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 13.

⁴⁹ Podle KYBAL, Vlastimil. cit. dílo, str. 6.

⁵⁰ Podle KYBAL, Vlastimil. cit. dílo, str. 6–8. FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafínského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 13–14. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 48.

⁵¹ FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafínského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 14.

*svatou vůlí!*⁵² Vše, co cítil, vložil do této modlitby. A najednou se mu zdálo, že z dřevěného kříže na něj promluvil Kristus: „*Františku, cožpak nevidíš, že dům můj padá? Jdi a oprav mi jej!*“⁵³. Tento zážitek měl pro Františka ohromný význam. Bylo to jeho první silné intimní a nezapomenutelné setkání s Bohem. Duchovně se spojil s Kristem a to tak plně, že když si na něho vzpomněl, hlasitě plakal nad jeho utrpením. František chtěl splnit to, o co ho Vykupitel požádal. Protože však ještě neuměl chápat symbolickým způsobem, vzal tuto výzvu doslova a spěchal do města Foligno, kde se konaly trhy. Tady prodal koně a z otcova obchodu látky. Všechny peníze pak donesl knězi do kostelíčka sv. Damiána, aby za ně byl kostelík opraven.⁵⁴

Kněz se obával Františkova otce a taky ze začátku mladíkovi nevěřil, že to myslí vážně. Když si odmítl z jeho rukou peníze sebrat, František je vzal a prostě hodil do výklenku v okně. Poté v kostele zůstal. Když se nevrátil domů, jeho otec si myslel, že chce utéct do kláštera s celou tržbou. Začal syna hledat. V kostele ho nenašel, protože se František skryl. Ale našel zde kněze, na kterém si peníze vymohl zpět. Syna hledat přestal a čekal až se „umoudří“ a vrátí. Ale v tomto směru Františka špatně odhadl. Mnoho mladých lidí v tu dobu odcházelo do klášterů, kde do konce svého života sloužili Bohu. I František mu chtěl sloužit, ale byl aktivním člověkem, který chtěl objevovat i nové hodnoty života. Proto se po měsíci schovávání v jámě, při kterém prosil Boha o sílu k vyplnění zbožných slibů, konečně odhodlal a vrátil se do rodného města Assisi, které bylo nedaleko kostelíčka. Když procházel městem v rozedraných šatech, lidi ho pokládali za blázna a házeli po něm bláto a kamení. Městečko Assisi je malé a tak se otec velmi rychle dověděl, že syn je nedaleko. Vyběhl z krámu a násilím ho přitáhl domů. Zde ho věznil a bil, aby konečně dostal František „rozum“. I matka se ho po dobrém snažila přemlouvat. František se však přesvědčit nenechal. Zoufalá matka mu proto dala nějaké peníze a z domácího vězení ho propustila.⁵⁵

František se automaticky vrací ke sv. Damiánu. Přijímá nižší kněžské svěcení, a když ho otec vydědí a pošle na něj úředníky, aby ho z kraje vyhnali, František odmítá s nimi komunikovat, protože se jim necítí být podřízen. Svého jediného Pána má ve svém srdci a jen toho jediného chce nadále poslouchat a sloužit mu. Otec si proto na syna stěžuje u assiského biskupa Guida II., který oba povolal k sobě do domu. Vše se odehrávalo za přítomnosti assiského lidu 16. dubna 1207. Když biskup Františkovi domlouval, aby otci vrátil peníze,

⁵² KYBAL, Vlastimil. cit. dílo, str. 10.

⁵³ Tamtéž, str. 11.

⁵⁴ Podle KYBAL, Vlastimil. cit. dílo, str. 9–13. BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str.135. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 49.

⁵⁵ Podle KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str.13 –15. BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str.135. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 49.

František se svlékl donaha a pronesl: „*Slyšte všichni a rozumějte! Až posud nazýval jsem svým otcem Petra Bernardona. Ale nyní jsem si umínil sloužit Bohu a proto mu vracím peníze, pro které se tolik trápil a také všechn oděv, který jsem od něho dostal. Chci nyní říkat: Otče náš, jenž jsi na nebesích a nikoliv: Otče, Petře Bernardone!*“⁵⁶. Tímto veřejným prohlášením František definitivně skoncoval se svým dosavadním životem. Tím, že vrátil peníze a svlékl se donaha, znamenalo, že se vzdal všech svých majetků, zbavil se naprosto všeho a tím se osvobodil pro svůj další život, když pronesl tato slova: „*Nemám co jednati s úřadem světským. Já jsem se zasvětil službě Nejvyššího, a proto podle platného práva náležím pod pravomoc biskupovu.*“⁵⁷ Otec sebral peníze i šaty a odešel domů. Biskup schoval Františka pod svůj plášť, což bylo symbolem toho, že ho bere pod svá „ochranná křídla“. Biskup mu poté daroval oblečení a propustil ho.⁵⁸

2.3 Období do doby života s prvními bratry

Františkova cesta vedla na sever do kláštera v horách u Caprignone⁵⁹, kde zůstal několik dní a pracoval v kuchyni. V tomto klášteře však byli lakomí mniši, proto se po pár dnech vydává do městečka Gubbio⁶⁰, kde žije jeho přítel Fridrich. Zde se František zdržuje v samotě, ale v blízkosti kláštera ve Vallingegno, kde rozjímá a pomáhá malomocným.⁶¹

Po čase se znovu vrátil ke sv. Damiánu. V duši měl nadšení, snil a plánoval. Ušil si poustevnické šaty a vrátil se přímo do Assisi, kde v ulicích kázal. Lidem sdělil, že plánuje opravit kostel sv. Damiána a prosil je o kameny, které na svých zádech odnášel k opravě kostela. Za odměnu mu kněz vařil dobrou stravu, ale zanedlouho František toto jídlo začal odmítat. Po vzoru chudých a z lásky k Bohu chodil jídlo žebrať do města. I když dostal jídla dostatek, byly to zbytky všeho možného. Nejprve se mu zdály být zbytky odporné, ale po čase

⁵⁶ KYBAL, Vlastimil. cit. dílo, str.16.

⁵⁷ FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafinského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 55.

⁵⁸ Podle KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str. 15 –17. BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str. 135.

⁵⁹ Malý benediktinský klášter San Verecondo ve Vallingegno (u Caprignone a u Gubbio).

⁶⁰ Gubbio jedno z nejstarších měst středoitalského regionu (Toskánsko), založeno kmenem Umbrů.

⁶¹ Srov. KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str.17–18. BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str.135. FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafinského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 15 a na str. 203 s odkazem na Tomáše z Celana uvádí: „*Ani nejšerednější obludy nevzbuzovaly v něm takovou ošklivost jako malomocní*“ dále pokračuje: „*vstoupil mu náhle do cesty člověk stížený malomocenstvím. Ale hned se rozpomněl, že musí sám nad sebou zvítězit, chce-li se stát rytířem Kristovým. Ihned sestoupil z koně a rozběhl se k ubožákovi, aby ho políbil.*“ LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 50 vystihuje přerod překonání odporu k loajalitě s těmi na okraji společnosti: „*Polibek malomocnému vnesl do života téma překonaného odporu, křesťanské lásky k trpícím a k bratrovi tělu, služby těm nejnešťastnějším, nejubožejším.*“.

se přemohl a s chutí jedl vše. Tento akt s jídlem byl také částí jeho přerodu, a když ho zvládl, byl sám za sebe rád, že tuto zkoušku svého těla ustál. František měl k tělu rozporný postoj. Bylo pro něj na straně jedné nástrojem hříchu, na straně druhé zase fyzickým obrazem Boha a je záležitostí každého jedince, jak ho bude používat. František fyzickou schránou člověka nazýval „bratr tělo“ a nemoci byly jeho „sestrami“. Byl toho názoru, že nemocí se člověk bát nemá, protože jejich vnitřním pokorným přijetím se člověk posouvá blíž ke spáse.⁶²

V roce 1208 byl kostelík sv. Damiána opraven. Následovala oprava chrámu sv. Petra v Assisi a pak kostelíček Panny Marie v Porciunkule. Kostelíček Panny Marie v Porciunkule je od Assisi vzdálen asi půl hodiny chůze. Dnes je obklopen zahradami, ve Františkově době to byl opuštěný kostelík v lese, poblíž dvou leproserií sv. Magdaleny a sv. Salvatora. František se zde usadil na delší čas. Občas v kostelíku sloužil jeden benediktinský kněz ranní mše a František byl jeho nadšeným posluchačem. Když kněz při mši četl pasáže z Matoušova evangelia, František uslyšel, že Kristus kázal učedníkům, aby šli kázat království nebeské a nebrali sebou ani zlato, ani stříbro, ani peníze, ani mošny na cestu, ani dvoje oblečení, ani obuv, ani hůlky. František věděl, že Bůh na něho promluvil ústy kněze, ale porozuměl těmto větám doslovně. Odložil svůj poustevnický oděv, hůl, opasek, obuv a oblékl se do hrubé sukně, kterou si provázal provazem a šel kázat, aby lidé byli pokorní a žili v souladu s evangeliem.⁶³

František kázal lidem na volném prostranství jednoduchými slovy přesvědčivě, sdílně a vášnivě. Lidi přesvědčoval nejen slovy, ale i svým příkladným životem. Assisští lidé znali svého nového kazatele z mládí a věděli, že pochází ze zámožné rodiny. Také si pamatovali na jeho předchozí život. Nejdříve si mysleli, že se zbláznil, časem však, když zjistili, že se jako blázen nechová a ani tak nemluví, uvažovali nad tím, proč se všeho zřekl, když mohl žít poklidným životem bohatého kupce a místo toho teď chodí bosý, žebrá a káže pokání. Časem si ho začali vážit a pokládali ho za božího člověka. Protože jižní italský lid byl od dávna temperamentní, citlivý a pozorný, Františka začal obdivovat za jeho opravdovost, a za to, že žil tak jako kázal ostatním a šel lidem vstříc osobním příkladem. Proto zanedlouho začal mít i své stoupence, hlavně mladé lidi, kteří se drželi v jeho blízkosti. Chtěli žít s ním a tak jako on.⁶⁴

⁶² Podle KYBAL, Vlastimil. cit. dílo, str.18–19. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 47.

⁶³ Podle KYBAL, Vlastimil. cit. dílo, str. 20–22. BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str.135 – 136. FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafínského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 15. LE GOFF, Jacques. cit. dílo, str. 50–51.

⁶⁴ Podle KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str. 22–24.

2.4 Společný život prvních bratrů

V roce 1209 žije František v chatrči u potoka Rivo Torto nedaleko Assisi společně s prvními bratry. Jméno úplně prvního bratra se nám nedochovalo, takže za prvního z jeho nám známých druhů se pokládá Bernard z Quintavalle⁶⁵, který po vzoru Františka prodal všechnen svůj majetek a peníze rozdal chudým. Další kdo se k Františkovi přidali, byli Petr Cattani⁶⁶ a trošku prostoduchý Jiljí. Protože tito tři stoupeneci „oblékli roucho chudoby“ 16.8.1209, pokládá se tento den za vznik řádu.

Brzy se k bratrům přidali další tři kajícníci z Assisi – Sobotník, Černíček a Jan. Chodili kázat, manuálně pracovali, žebrali a pečovali o malomocné. František kázal především v Umbrii a Marce. Brával sebou Jiljího a kázal lidem, aby Boha milovali, aby se ho báli, žili podle Desatera a káli se ze svých hříchů.

Majitel chatrče u potoka bratry brzy vyhnal, aby zde ustájil svého osla. Všech osm druhů odchází do Porciunkule, kde si postaví přístřešek a odsud chodí po okolí zvěstovat své poselství. Bratrstvo žilo společně v naprosté chudobě, ale radostně. František vybízel své bratry k odhodlání, protože ne všichni lidé je vítali s nadšením. Chtěl, aby se nenechali znechutit, ale aby vydrželi napomínat i ty lidi, kteří jimi budou opovrhovat. Připomínal jim důvěru v Boha.

Prvních šest Františkových bratrů tvořilo řád, a ti měli právo přijímat do společnosti další bratry. Když jich bylo osm, posílal je František kázat vždy po dvou, jako Kristus své apoštoly.⁶⁷ Bratra Bernarda a Jiljího vyslal František do Santiaga de Compostela⁶⁸, sám se vydal do údolí Rieti, kde přijal nové členy, mezi kterými byl i bratr Angelus⁶⁹. Bylo jich čím dál víc. Nastal problém obživy. František nemohl chtít, aby všichni žebrali, protože jich bylo moc na jednom místě, takže by se neuživili. Proto rozhodl, že se budou živit vlastní prací – řemeslem. A teprve ve chvíli, kdy se nestačí rukama uživit, můžou prosit o almužnu, ale v žádném případě nesmí přijmout peníze. Proto v roce 1210 František skládá svoji první reguli pro společný život bratrů. Ta pojednává o zaměstnání nových bratrů a její hlavní ideou pro život ve spolku je myšlenka naprosté chudoby a evangelické kázání pokání.⁷⁰

⁶⁵ Bernard z Quintavalle, než následoval Františka, byl bohatým člověkem.

⁶⁶ Petr Cattani – právník a kanovník z Assisi.

⁶⁷ LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 52 (odkazuje na Mk 6,7; Lk 1,1).

⁶⁸ Santiago de Compostela – město ve Španělsku, poutní místo, v 9. století zde byly objeveny ostatky sv. Jakuba – jednoho z 12 apoštolů, který zde prováděl misi.

⁶⁹ Bratr Angelus s bratry Lvem a Rufinem vytvořili skupinu „tří druhů“.

⁷⁰ Srov. KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str. 23–27. BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str. 136. FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka*

2.5 Schválení první regule

Františka čekal důležitý úkol. Svoji první reguli musel obhájit. Ve světě bylo dost řádů označovaných za heretické, ve kterých kázali laici a to církev trpět nechtěla. Proto František se svojí první regulí musel dřív nebo později předstoupit před assiského biskupa, v jehož diecézi bratři žili. Biskupovi Guidovi se regule nelíbila, ale ani ze společenství Františka nebyl nadšený. Myšlenka naprosté chudoby mu byla cizí a nesouhlasil ani s evangelickým kázáním pokání.

Proto se dvanáct bratrů v čele s Františkem vydalo přímo do Říma. Zde se potkali s biskupem z Assisi, který byl z jejich příchodu zneklidněn, ale když mu František objasnil příčinu, která je sem přivedla, doprovodil je biskup k sabinskému kardinálu Janovi z rodu Colonnů⁷¹.

Kardinál byl opatrný muž, který si nechal vše vysvětlit, ale nabádal Františka i s jeho druhy ke vstupu do některého z již existujících řádů, buď mnišského, nebo poustevnického.⁷² František se přesvědčit nenechal a tak se dostal cestou kardinála k nejvyšší církevní autoritě, aby svoji řeholi, která obsahovala ve dvaceti třech kapitolách výňatky z evangelií sestavené z Kristova kázání na hoře obhájl.

František předstoupil před papeže neupravený a špinavý s dlouhými urovanými vlasy a vousy. Papež ho vyslechl, ale dobrý pocit z něho neměl. Řekl mu: „*Bratře, jdi mezi prasata, jimž se spíše podobáš než lidem, a zahrabej se s nimi do louže, odevzdej jim tu svou řeholi a kaž jim!*“⁷³ František doslova udělal to, co mu papež přikázal. Pak se vrátil a pověděl papeži, že vše vykonal dle jeho přání, ale teď žádá o vyslyšení prosby.

Papež ho vyslechl, ale sdělil Františkovi, že regule je velice přísná a později bude pro její realizaci optimálnější doba. Popravdě měl papež strach z přísnosti řehole a měl podezření, jestli se nejedná o další heretické společenství, kterých v této době přibývalo.⁷⁴

Serafínského. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 16. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 51–52.

⁷¹ Podle FELDER, Hilarin. cit. dílo, str. 57 se uvádí, že tento kardinál byl nejvlivnější rádce papeže Inocence III.

⁷² KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str.27–29 srov. rozdíly FELDER, Hilarin. cit. dílo, str. 57, kde je uvedeno: „*Kardinál pozval bratry k sobě, a brzy si je tak zamiloval, že nejen odstranil všechny překážky, které měly znemožnit schválení tohoto– po lidsku řečeno šíleného počínu, nýbrž chtěl, aby sám pro budoucí časy byl pokládán za Menšího bratra*“.

⁷³ KYBAL, Vlastimil. cit. dílo, str.28, BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str.136. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, srov. s rozdíly u FELDER, Hilarin. cit. dílo, str. 57 uvádí, že přijetí Františka papežem bylo vroucné: „*Toť v pravdě onen zbožný a svatý muž, jimž má býti církev Boží opět pozvednuta a podepřena.*“*Potom objal Františka a potvrdil předloženou řeholi.*

⁷⁴ KYBAL, Vlastimil. cit. dílo, str.27–29. LE GOFF, Jacques. cit. dílo, str. 53–54. BUBEN, M., Milan. cit. dílo, str.136, srov. KUNG, Hans, *Malé dějiny katolické církve*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2005, 152 s. ISBN 80-

Stalo se však něco zvláštního. Papeži se v noci zdál sen, ve kterém padá lateránská bazilika⁷⁵ a František ji chytá a zachraňuje. Po tomto snu papež ústně reguli schválil a povolil bratrům kázat všude pokání se souhlasem Františka, kterému museli bratři slíbit poslušnost, tak jako ji František slíbil papeži. Tak vzniká v roce 1210 oficiálně schválené první františkánské bratrstvo⁷⁶ s názvem „Řád menších bratří“, kde se všichni stali kleriky a všichni byli „menší“ než ostatní lidi.

Všichni měli žít v duchovním spojení, ve svaté poslušnosti a přesvaté chudobě. Neměli mít nic, protože kdo nic nemá, nemůže se bát ztráty ani okradení. Měli být příkladem pokory a trpělivosti. Tělesné žádosti měli zahánět modlitbou, oči měli upírat k zemi a mysl k nebi. Takové byly nejpůvodnější ideály minoritského řádu.⁷⁷

Z Říma bratři odcházeli radostní, že svatý otec jejich dílu požehnal. Měli plnou důvěru v apoštolskou budoucnost a naději, že jejich mravní život bude příkladem pro ostatní. Zastavili se ve spoletském údolí, kde se dva týdny oddávali bezstarostnému užívání si přírody. Zasnubovali se zde se svatou chudobou a byli přešťastní, že nemají sebou nic ze „světského bohatství“, co by je mohlo obveselovat jen prázdňě a tělesně.

František nechtěl žít v chudobě jen proto, že se to líbí Bohu, ale také proto, že chudoba přináší tělesné i duševní oprostění se, přináší svobodu.

Dante⁷⁸ jejich prožitky zvěčnil v těchto verších:

*„ Tak svorně žili s usměvavou lící,
s tak jasným zrakem, že myšlenka svatá
tím vzbudila se v mnohé mysli snící.“⁷⁹*

7021-770-7, str. 70–71: autor se zamýšlí nad tím, že papež si je vědom nutnosti reformovat církev, a že navenek mocná církev je kvůli heretickým proudům uvnitř slabá a připouští, že by bylo lepší připoutat tyto řády k církvi.

⁷⁵ LE GOFF, Jacques. cit. dílo, str. 52 odkazuje na I FP, str. 926–927.

⁷⁶ Srov. MRÁČEK, K., Pavel. *Příručka církevních dějin*. Praha : Krystal OP s.r.o., 1995.192 s. ISBN 80-85929-01-5, str.70 se uvádí, že řehole byla ústně schválená v roce 1209.

⁷⁷ MUNDY, H., John. *Dějiny Evropy: Evropa vrcholného středověku 1150–1300*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. 448 s. ISBN 978-80-7021-927-0, str. 370 uvádí, že řád se velice podobal valdenským. Tak jako Petr Valdes, tak i František kázal chudobu, veliký rozdíl byl ale v tom, že František „nerebeloval“, ale byl poslušný biskupům i papeži. FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafinského*. Praha: Řád kapucínů, 1948, str. 64 uvádí s odkazem na Dr. F. Imle: „Tím, že František usiloval o evangelickou opravu v úplné oddanosti církevní, stal se svatým Dominikem zachráncem křesťanství v době nejvyššího nebezpečí, stal se reformátorem církevním v nejdalekosáhlejším významu, jehož uzdravující vliv proudí staletími, podobou jsa čistému, jasnému zřídlu evangelia, jež věčná moudrost a láska napájí“, s odkazem na Adolfa Harnacka uvádí na str. 285 „ Ve Františkovi se uplatňuje středověká zbožnost nejzřetelněji a nejsilněji“, s odkazem na Jindřicha Tilemana přisvědčuje: „Zbožnost Františkova ukazuje typ neboli způsob středověké zbožnosti v jejím vyvrcholení“.

⁷⁸ Dante Alighieri (1265- 1321) – italský básník, autor Božské komedie, která je rozsáhlým básnickým obrazem křesťanského středověku, vznikla v letech 1306-1320 a skládá se z 3 částí – Očistec, Peklo a Ráj.

⁷⁹ KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str.31.

Bratři se chtěli v tomto opojení oddat poustevnickému životu a úplně se vzdálit od lidí. František přírodu miloval a rád v ní pobýval, ale rozhodl, že nebudou žít sami pro sebe, ale pro Krista, který zemřel za všechny lidi a vrátil se s bratry mezi lid.⁸⁰

2.6 Františkova autorita a život v askezi

Brzy se stal František nejpopulárnějším kazatelem ve svém kraji. Sice nemohl kázat o článcích víry a svátostech, ale o to víc se snažil v kázání „morálním“⁸¹. Kázal pokoj, království Boží, učil lidi k pokání a odpuštění. Jeho kázání mělo účinek pro všechny stavy ve společnosti. Mír, který kázal František, nebylo jenom smíření se člověka se sebou samým, byl to mír sociální, vyskytující se mezi všemi lidmi navzájem. Mír, který umravňuje celou společnost, mír vzájemné pomoci a lásky mezi bližními, mír bez pomlouvání, egoismu a závisti.

O skutečnosti, že František měl autoritu, svědčí i to, že se mu podařilo v listopadu roku 1210 smířit spor dvou protichůdných politických stran v Assisi, kde se postavil na stranu chudých proti aristokratům a vymohl pro ně určitá občanská práva.

František potřeboval pro své společenství kostel, aby mohl konat bohoslužby. Požádal o kapličku v Porciunkule, kterou opravil a dostal ji od opata do užívání. Za to mu František každý rok dával košík ryb. Tato kaplička stojí dodnes a nachází se v bazilice Panny Marie Andělské. Poblíž kapličky si bratři z hlíny postavili malé domečky, ve kterých byla pouze sláma na spaní. Společnost druhů byla různorodá a Františka stálo dost energie, aby jednotliví bratři žili podle jeho ideálů. Františkova osobnost měla úžasnou sílu. Většina bratrů ho pokorně poslouchala na slovo. Příkladem toho je bratr Jan, který po Františkovi opakoval úplně všecko. Ať se František modlil, plakal, vzdychal, nebo plival, Jan po něm vše opakoval se slovy: „*Umínil jsem si dělati všecko, co Ty děláš, neboť uškodil bych si, kdybych něco opomenul.*“⁸² František se ke svým společníkům choval doslova jako otec ke svým dětem. Vychovával je osobním příkladem, radil jim, ale taky je napomínal, káral i trestal.

Do řádu přijímal jen ty, kteří se vzdali všeho majetku, ale bez rozdílu – vzdělané i prosté, bohaté i žebráky. Nejvíce přísný však byl sám na sebe. Spal na zemi přikrytý pouze svým pláštěm, jako polštář mu posloužil trám nebo kámen. Vařené jídlo měl jen občas a to si

⁸⁰ Podle KYBAL, Vlastimil. cit. dílo, str. 23–27. BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str.136. FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafinského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 16. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 51–52.

⁸¹ LE GOFF, Jacques. cit. dílo, str. 54–55.

⁸² KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str. 42.

ho ještě sypal popelem, nebo poléval vodou. Stále sám sebou pohrdal a pokořoval se. Víno nepil vůbec, i s vodou šetřil. Byl dokonale sebeukázněný a chtěl, aby kázeň v sobě upevňovali i spolubratři. Nikdy nikomu nepochleboval. Když někdo z bratrů nechtěl pracovat, ihned ho propustil, když někdo pronesl prázdné slovo, musel se pomodlit za každé slovo jeden Otčenáš.⁸³

2.7 Svatá Klára

Bratři chodili kázat do měst střední a severní Itálie. Ne vždy byli přijati s nadšením, někdy je lidé „vítali“ spíše kamením a nadávkami. Ale roku 1212 František získal novou sympatizantku, která byla nadšená jeho kázáním. Našel ji v kostele sv. Rufína a sv. Jiří.

Uchvátil jí svou výřečností i způsobem života. Jmenovala se Klára a pocházela ze šlechtického assiského rodu. Mladá slečna se ve věku 18 let se svojí přítelkyní jedné noci před Květnou nedělí vytratila z domova. Obě se uchýlily do Porciunkule. Klára se chtěla ve své čistotě oddat jedinému ženichovi, a tím byl Kristus.

František té noci na Kláru už čekal. Za družku ji přijal tak, že ji ustříhl vlasy a oblékl do řádového roucha. Klára hned složila 3 řádové sliby a Františka uznala za svého představeného, kterého bude poslouchat.

Po tomto aktu František Kláru odvedl do nedalekého benediktinského kláštera u Bastie. Rodiče však Klářinu budoucnost viděli poněkud jinak. Naléhali na ni, aby se vdala. I ženicha už měla vybraného. Rozzuřený otec ji chtěl násilím odvést domů, a proto František Kláru přestěhoval do jiného kláštera v horách.

Za Klárou brzy uprchla i její sestra Anežka. Rodiče byli zdrceni. Jejich třetí dcera Beatrice sestry časem následovala. A když jejich otec Favorino zemřel, matka se uchýlila za dcerami.

František pro Kláru a její nové sestry vyprosil kostelíček sv. Damiána v Assisi a v domečku blízko kostela je ubytoval. Brzy potom jim uložil řád života. Slíbil jim, že jim bude pomáhat, tzn. hmotně je zabezpečovat. Sestry žebrat ani pracovat mimo klášter nechodily. Většinou šily kostelní roucha, staraly se o nemocné a oddávaly se modlitbám. Vztah Kláry a Františka byl velice blízký. Duševně se navzájem milovali. V roce 1215 pak

⁸³ Podle KYBAL, Vlastimil. cit. dílo, str.38–45, str.135. FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafinského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 17.

Klára⁸⁴ na naléhání Františka přijala titul abatyše v klášteře sv. Damiána a „chudým sestrám“ se později začalo říkat klarisky.⁸⁵

2.8 František káže sultánovi

V roce 1212 se v rozmezí června až září hrnou do severní Itálie houfy mladých lidí z Francie i Německa. Tato výprava byla označovaná za dětskou křížovou výpravu, protože mladé lidi z Francie vedl desetiletý Štěpán. Výprava neskončila dobře, jelikož důvěřivost dětí využili vychytralci, kteří je prodali do otroctví.⁸⁶ Na jednu z lodí, které pluly do Sýrie, nastoupil i František, ale Svatou zemi⁸⁷ nespatriřil. Jeho loď skončila u dalmatských břehů a on se pak strastiplně vracel domů.

V roce 1214 se pak vydává na cestu, na které plánuje navštívit Maroko, sultána a chce kázat Saracénům. Opět mu to nevyjde dle představ, protože ve Španělsku onemocní a musí se vrátit zpět do Itálie.

Z části se mu však podaří jeho úmysl později. V roce 1219 se bratři rozešli do různých končin světa. Například Jiljí odešel do Tunisu, Benedikt do Řecka a vybraná skupina šesti bratrů byla vypravena do Maroka kázat Saracénům.

V křesťanských krajích bratry přijali vlídně, ale z pohanských zemí je hnali. Pět bratrů dokonce v Maroku zemřelo na své cestě mučednickou smrtí. František v červnu roku 1219 opouští na čas bratrstvo a nastupuje na loď plující do Sýrie.

Odsud František odchází do egyptského města Damietta⁸⁸, kde již rok pobývalo křížácké vojsko, které vedl papežský legát Pelagius⁸⁹. Zde František kázal vojákům, ale cíl jeho cesty byl jiný. Proto brzy vojsko opouští a navštěvuje samotného egyptského sultána, aby ho obrátil na křesťanskou víru.⁹⁰

⁸⁴ Ostatky sv. Kláry jsou dnes uloženy v Assisi v chrámu Santa Chiara.

⁸⁵ Podle KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str.52–63. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 57–59. MRÁČEK, K., Pavel. *Příručka církevních dějin*. Praha: Krystal OP s.r.o., 1995.192 s. ISBN 80-85929-01-5, str. 70.

⁸⁶ Tato dětská křížová výprava oficiálně vyhlášená nebyla.

⁸⁷ Latinsky Terra Sancta, jeden z názvu Izraele.

⁸⁸ FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafínského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 236 uvádí, že František byl na misi ve společnosti bratra Petra Cattaniho. Srov. RUNCIMAN, Steven. *A History of the Crusades: The Kingdom of Acre and the Later Crusades*. Cambridge: Cambridge University Press, 1951, str. 159.

⁸⁹ Pelagio Galvani (1165–1230), portugalský benediktinský kardinál, papežský legát Honoria III.

⁹⁰ MUNDY, H., John. *Dějiny Evropy:Evropa vrcholného středověku 1150–1300*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. 448 s. ISBN 978-80-7021-927-0, str. 58.

Sultán Malik el Khamil Františka zdvořile přijal. Poslechl si jeho kázání, která trvala několik dní. Sultán chtěl Františka obdarovat, ale ten to odmítl⁹¹. Poté Františka laskavě vyprovodil a ten se vrací ke křížáckému vojsku. Damietta⁹² byla dobyta 5. října 1219. František však spokojený nebyl. Když viděl, jak křesťané dovedou plenit, ničit a zabíjet, byl tím tak znechucen, že odešel pryč⁹³. Navštívil ještě Betlém, Nazaret i Jeruzalém a poté se vrátil do Itálie.⁹⁴

2.9 Rozpory v Řádu

Ještě František nedošel domů a už dostal špatné zprávy o svých bratrech. Když nebyl doma přítomen a ti nejlepší se rozešli do světa kázat, začaly se mezi ostatními bratry šířit názorové rozdíly. Našli se tací, kteří chtěli jeho dílo zreformovat podle svého přesvědčení.

František byl znepokojený a přemýšlel, jakým způsobem opět bratrstvo stmelí, aby žilo v jednotě a lásce. Rozhodl se bratrstvo svěřit církvi. Vyhledal papeže a řád svěřil do jeho rukou. Kardinál Hugolin⁹⁵ byl tím, kdo od Františka převzal bratrské společenství, aby ho chránil, řídil a napravoval.

Ještě před sepsáním nové řehole vydal papež důležitá nařízení. Odteď tak jako v jiných řádech nemají být do bratrstva přijímáni noví členové hned, ale až po roce noviciátu a poté už řád nesmějí až do smrti opustit. Také se bratři v řádovém rouchu nesměli pohybovat mimo řád. Tímto prvním papežským nařízením, které bylo adresováno Františkovi do Porciunkule, se začíná řád podobat ostatním řádům.

⁹¹ KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str. 100, pověst praví o tom, že František chtěl postoupit před sultánem zkoušku ohněm, aby dokázal, že křesťanství stojí výše než mohamedánství. Toto zachytil italský malíř Giotto na fresce, která se nachází v assisické bazilice. Srov. též WINKELMANN, Friedhelm. *Die Kirche im Zeitalter der Kreuzzüge* (11.-13. Jahrhundert). Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt, 1994, str. 98. ISBN 3-374-00017-7. VAUCHEZ, André. *Die Geschichte des Christentums*. B 5. *Machtfülle des Papstums* (1054-1274). Freiburg-Basel-Wien: Herder Verlag, 2010, str. 786. ISBN 978-3-451-30400-2.

⁹² Damietta – přístavní město, které bylo považováno za strategické místo vedoucí k Nilu a k obsazení Egypta, následně Palestiny a Jeruzaléma.

⁹³ Vojáci 5. křížové výpravy byli v roce 1221 před Káhirou poraženi a následně vyhnáni z Egypta.

⁹⁴ Podle KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str.97–100. BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str. 137. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 61 srov. s FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafinského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 237, kde popisuje Františkovu návštěvu u sultána s odkazem na sv. Bonaventuru (i když návštěva proběhla v době příměří), že to byl „čin šíleně odvážný“, a dále píše s odkazem na Jakoba z Vitry a Tom. Celana: „Ale František si počínal tak laskavě, a mírně a zároveň s tak silnou vírou, že se tyran neodvážil ublížit jemu, ba vyslechl ho ochotně a dovolil mu hlásat křesťanské učení. Jakmile však seznal, že hlasatel svaté víry napadl blud mohamedánský, rozkázal, aby byl s vojenskými počty zpět odveden do křesťanského tábora. Ani tentokrát nedosáhl světec toužebně žádaného cíle, mučednictví za víru.“

⁹⁵ Vlastním jménem Ugolino dei Conti di Segni (1167–1241), pozdější papež Řehoř IX., pontifikát v letech 1227–1241.

Dosud byl do řádu přijat každý, kdo se zřekl majetku a přijal 3 sliby – chudoby, poslušnosti a čistoty. Teď už to nebyla svobodná společnost lidí sdružená stejným ideálem nového života. Řádu toto nařízení prospělo, ale František, který byl hluboce přesvědčen o svém poslání, byl roztrpčen. Administrativní záležitosti předal Petrovi Cattanimu⁹⁶, ten ale brzy umírá a jeho nástupcem se stává bratr Eliáš⁹⁷. Předáním správy nad řádem se František stal jedním z mnoha. Byl však před ním ještě důležitý úkol – sestavení nové řehole, která nahradí tu původní, ústně schválenou papežem z roku 1210.⁹⁸

2.10 Schválení Řehole

Františkem nově sepsaná řehole měla být projednávána a schválena v roce 1221 na generální kapitule, kterou řídil bratr Eliáš. František se jí účastnil jako řádový bratr.

Obsah řehole byl dlouhý a někdy rozporuplný a to z toho důvodu, že František chtěl, aby v řeholi byl zachován původní zámysl zřízení bratrstva, ale také do ní musel zakotvit ustanovení nařízená papežem.

Nově sepsaná řehole, do které dal František celé své srdce, je spíše apelem na morální život bratrů ve společenství řádu, než regulí, která má řád zabezpečit organizačně. Proto ji neschválil ani řád, ani papežská kurie a František ji musel přepracovat.

Pro nás je však velice zajímavá i z jiného hlediska. Má úvod a dalších 24 článků. Úvodní dokument totiž nenavazuje na další text. Je to asi 20 řádků, ve kterých se mimo jiné uvádí: „*Toto jest život evangelia Ježíše Krista, za nějž bratr František žádal papeže Inocence, aby mu jej povolil a potvrdil. A papež mu jej povolil a potvrdil, jemu i jeho bratřím přítomným a budoucím (1). Bratr František a každý, kdož bude hlavou tohoto řádu, slíbíž panu papeži Inocencovi a nástupcům jeho poslušnost a uctivost a všichni ostatní bratři bud'te povinni poslouchati bratra Františka a jeho nástupcův.*(2)“⁹⁹ Text dále pokračuje dalšími pravidly a způsoby života. Dle Vlastimila Kybala je velice pravděpodobné, že v tomto textu je obsažen obsah původní řehole z roku 1210, kterou Františkovi ústně schválil papež Inocenc III. a o které se tvrdí, že neexistuje¹⁰⁰.

⁹⁶ Petr Catani vikářem v době 1220–1221.

⁹⁷ Eliáš Buonbarone, vikářem v době 1221–1227, poté sesazen, opět vikářem v době 1232–1239.

⁹⁸ Podle KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str. 101–111. FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafínského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 15. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 50–51. KUNG, Hans, *Malé dějiny katolické církve*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2005, 152 s. ISBN 80-7021-770-7, str. 70.

⁹⁹ KYBAL, Vlastimil. cit. dílo, str. 121–122.

¹⁰⁰ KYBAL, Vlastimil., str. 120 uvádí: „*Tento úvodní článek spolu s čl. 1 je vysoce zajímavý dokument historický a jest se diviti, že žádný z posavadních badatelů, pokud nám známo, nepoznal vlastní jeho podstaty. Není to žádný úvod k následujícímu textu, jak se na první pohled zdá, nýbrž je to spolu s 1. článkem kus docela samostatný,*

Na zasedání kapituly byla ale odsouhlasena jiná řehole a tou je Řehole třetího řádu. Pravděpodobně podle nedávno nově zreformovaného hnutí umiliatů se na této kapitule usneslo zřízení třetího řádu pro laiky¹⁰¹. Tento třetí řád měl splňovat to, aby se do Františkova společenství menších bratří dostali jen opravdu „bratři čisti“ žijící dle evangelia. Třetí řád tuto myšlenku sice naplňoval, ale ubíral se zcela jiným směrem, než by si František přál. Odpovídal spíše představám papeže a jeho mocenského boje. Řád minoritů tak stojí nenápadně opodál a nový směr udává stále rostoucí organizace, která hájí zájmy papeže¹⁰² a od původní myšlenky Františka se vzdaluje. Příkladem toho je prosinec roku 1221, kdy papež využije terciáře z Faenzi proti císaři¹⁰³.

Po ukončení zasedání kapituly se František odebrá v doprovodu dvou bratrů – Lva a Bonizza do poustevny na Holubičí horu, kde se uchýlí do jeskyně a drží půst, po kterém se bratři pouštějí do práce na nové řeholi. V létě 1223 byla nová řehole připravena a odeslána do Říma ke schválení. Než ji papež Honorius III. schválil, kardinál Hugolin ji ještě poopravil. 29. listopadu 1223 byla schválená bulou *Solet annuere*.¹⁰⁴ Text má 12 kapitol a začíná slovy: „*Řehole a život menších bratří jest: zachovávat svaté evangelium našeho Pána Ježíše Krista životem v poslušnosti, bez vlastnictví a v čistotě.*“¹⁰⁵ Většina citací z evangelia v původně napsané řeholi byla vyškrtuta. Vše, co se týkalo ošetřování malomocných a nezbytnost dodržování chudoby bylo vyškrtuto. Dokonce i manuální práce v řeholi nebyla nezbytná. Nezakazovala ani vlastnit knihy.¹⁰⁶ Byla to sbírka neosobních statutárních a přesně

obsahující v podstatě onu pověstnou pražeholi z roku 1209–10, od Inocence III. potvrzenou, kterou badatelé stále hledají, ale nenacházejí“. Srov. rozdíly s FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafinského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 328 v poznámce č. 35 uvádí, že „dříve se myslilo, že řehole z roku 1221 jednoduše tak vznikla, že se stále k pražeholi z r. 1210 přidávala usnesení kapitul, ale Kybal (16–26) dokázal, že r. 1221 běželo o pronikavou novou redakci nebo jednotnou revizi. Ale nebyla to samostatná řehole, jak Kybal myslí, odloučená od oné první, která byla r. 1210 sestavena a v následujících letech se vyvíjela. Že se mínění Kybalovo nedá zastávat, vidno z toho, že se řehole z r. 1221 označuje v rukopisech vesměs „jako první Inocencem III. bez bully schválená řehole. Tvrdí li Kybal, že toto označení v rukopisech je *pia fraus* – nábožný klam, třeba žasnouti nad tímto svévolným a násilným míněním jinak vážného dějepisce!“.

¹⁰¹ Třetí řád – tzv. terciáři byli údobé třetích řádů, tj. osoby, jež žijí podle jakési řehole a s nějakým odkazem na spojení s některým řádem duchovním a to buď soukromně a samotný, nebo společně v kláštorech. Nejrozšířenější verze mezi všemi je řád františkánský, jež má odedávna dokonce vlastní kláštery. Srov. Ottův slovník naučný, elektronická verze na CD-ROMu, reprint původního vydání. Díl XXV, Praha. Nakladatelství Jan Otto, 1888-1909. CD-ROM, Praha 1997, str. 249-250.

¹⁰² Strana guelfská – přívrženci papežské strany bojující s císařskou stranou o moc, zpracováno dle IVANOVÁ–ŠALINGOVÁ, Mária, MANÍKOVÁ, Zuzana. *Slovník cudzích slov*. 3. revidované vydanie. Bratislava: SPN, 1990. 943 s. ISBN 80-08-00006-6, str. 339.

¹⁰³ Strana ghibellinská – přívrženci císařské moci proti papeži, zpracováno dle IVANOVÁ–ŠALINGOVÁ, Mária, MANÍKOVÁ, Zuzana. *Slovník cudzích slov*. 3. revidované vydanie. Bratislava: SPN, 1990. 943 s. ISBN 80-08-00006-6, str. 326.

¹⁰⁴ Tzv. *Regula bullata*, dnes jako vzácná relikvie uložena v bazilice sv. Františka v Assisi, její kopie ve vatikánských archivech.

¹⁰⁵ BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str. 138.

¹⁰⁶ KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str. 110. MUNDY, H., John. *Dějiny Evropy: Evropa vrcholného středověku 1150–1300*. 1. vydání.

formulovaných pravidel oproštěných od morálky a askeze – původního pramenu uskupení menších bratří. František byl zdrcen. I když byl zoufalý, řeholi nakonec přijal. Poslušnost k církvi mu v tu chvíli vyšuměla do prázdna. Podle životopisu sv. Bonaventury se František nakonec se situací smířil. Jacques Le Goff to ve své knize uvádí slovy sv. Bonaventury ze životopisu sv. Františka: „*Chudáku malý, řekl mu Pán, proč bys byl smuten? Není snad tvůj řád mým řádem? Nejsem snad já jeho nejvyšším pastýřem? Přestaň se tedy soužit a raději se starej o svou vlastní spásu.*“¹⁰⁷

František Kybal se ve své knize o sv. Františkovi u této řehole z roku 1223 pozastavuje nad tím, proč a jak se asi František vyrovnal s tím, že jeho původní myšlenka založení bratrství byla „znásilněna“.

Jsou dva základní aspekty, ze kterých František vycházel. Byla to otázka chudoby a otázka poslušnosti. Na těchto dvou pilířích se totiž před deseti lety vystavěl základ františkánského ideálu.

Naprosté chudobě František zůstal věrný a trval na ní, i když brzy po jeho smrti se tato myšlenka z řádu vytrácí. Za základ normy pro plnohodnotný život v bratrství František považuje Krista a jeho následování a také Bibli a její zvěstování. V nové řeholi Krista „střídá“ církev a Bibli kněz. Najednou se následování Krista transformuje v povinnost věřit a odříkávat tolik a tolik modliteb. Původní chudoba, kterou František tak miluje, protože ho osvobozuje od starostí světských a dává mu prostor pro lásku a čistotu života, najednou v novém řádu nahrazuje chudoba předeepsaná, která je ctností a která nevede ke svobodě ducha.

Proč se asi František nové řeholi podvolil? První možný důvod může být ten, že František v této době byl už vážně nemocný a slabý. Pravděpodobnější je však to, že jeho druhý slib, který složil, byl slib poslušnosti. František vyznával poslušnost církevní, lidskou a řádovou. Chtěl, aby bratři v církevní kázni byli poddaní církvi a kněžím. V lidské poslušnosti viděl odříkávání se majetku a obětování se plně Bohu a bližnímu. Poslušnost řádová znamenala poslouchat představené i v případě, že s nimi myšlenkově nesouhlasil. Sám byl

Praha: Vyšehrad, 2008. 448 s. ISBN 978-80-7021-927-0, str. 196 se uvádí, že Františkův názor na knihy a vzdělanost: „*nestarejte se o knihy a vědění, jenom o konání dobra... učinnost činí domýšlivým (nadýmá), ale láska buduje!*“ Novicovi, který chtěl žaltář, řekl: „*Až ho dostaneš, budeš chtít breviář...*“ , na str. 370– 371 je uvedeno, že František ke vzděláním choval podezření, protože vytváří zhoubné rozdíly mezi sobě rovnými. S odkazem na sv. Bonaventuru autor dále píše o tom, že Františkův život je podobný počáteční dokonalosti církve, která začala prostými rybáři a pokročila k učitelům vzdělanosti: „*Náš řád nebyl založen moudrostí lidí, ale Kristem... protože ti, kdo jsou opravdu učení, nepohrdají společností prostých...*“ . KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str. 115 uvádí, že na generální kapitule v květnu 1221 František kázal mimo jiné: „*Člověk nemá se vůbec ničím honositi, ani vtípností a učností (neboť démon byl vtípnější a učenější všech lidí)*...“

¹⁰⁷ LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 64.

poslušen a to očekával i od ostatních. Zde bych popsala list, který napsal František před svatodušní kapitulou v roce 1223. „List ministroví“ adresuje František provinciálovi, kterého totožnost dnes už neznáme. František mu radí, jak se má zachovat v situaci, ve které si neví rady. Já se však pozastavím nad úvodní částí tohoto listu, kde píše: „*Říkám ti, jak mohu, ohledně záležitosti tvé duše, že to, co ti brání milovat Pána Boha, a kdokoliv ti v tom bude překážet, ať už bratři, nebo ostatní, i kdyby tě napadali, to všechno máš považovat za milost. A tak chtěj a ne jinak. To považuj za pravou poslušnost vůči Pánu Bohu i mně, protože vím jistě, že toto je pravá poslušnost.*“¹⁰⁸ Z tohoto dopisu vyplývá, jak byla pro Františka poslušnost důležitá. Já osobně si myslím, že adresát tohoto dopisu byl v podobné situaci, jako František před schválením řehole. A tak, jak poradil v listě provinciálovi, tak se zachoval i on. Proto František novou řeholi přijímá. Před několika lety osobně slíbil, že bude naprosto poslušný vůči svým představeným. Právě proto asi rezignoval při schvalování nové řehole. I když měl v duši bolest, byl poslušný. Vždyť jeho celý odříkavý život ho vedl ke kázni.¹⁰⁹

2.11 Vánoce v Greciu, betlémské jesle

Je prosinec roku 1223 a František je pozván od šlechtice Giovanniho Velity, pána z Greccia, na Vánoce. František požádá svého přítele, zda by mohl nechat zhotovit betlémské jesle. Chtěl totiž prožít všemi smysly Narození Páně.¹¹⁰ Tento Štědrý večer byl pro mnoho lidí z okolí naplněný a slavnostní. Jesle se nacházely uprostřed jeskyní na hoře a mnoho lidí ze všech stran se blížilo k vrcholu hory.

Svítili si svíčkami a zpívali. Sloužila se tady mše. František kázal, zpíval a hlásal věčnou odměnu. Greccio se stalo pro lidi druhým Betlémem a stavba jeslí se rozšířila po celém světě. František tady zůstal celou zimu. Do Porciunkule se vrátil na jaře roku 1224, kde se měl v červnu zúčastnit generální kapituly.¹¹¹

¹⁰⁸ Františkánské prameny. *Spisy sv. Františka a sv. Kláry*. Svazek I. 1. vydání. Velehrad: Tomáš Ježek, 2001. 209 s. ISBN 80-86528-02-2, str. 91.

¹⁰⁹ Podle KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str. 112–141. BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str.137. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 63–64.

¹¹⁰ LE GOFF, Jacques. cit. dílo, str. 65 uvádí s odkazem na FP I. str. 148 : „*Chtěl bych totiž oslavit památku tohoto Dítěte, které se narodilo v Betlémě, a chtěl bych, pokud možno, svými očima vidět hořkou nouzi, kterou už jako dítě muselo snášet, jak leželo v jeslích, u nichž stál vůl a osel, i jak leželo na seně.*“

¹¹¹ Podle KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str. 188–189. BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str.138. LE GOFF, Jacques. cit. dílo, str. 65.

2.12 Františkova stigmata

V srpnu roku 1224 se František odbírá se svými druhy Lvem, Angelem, Rufínem, Silvestrem, Iluminátem, Maaseem a Bonizzem do poustevny na hoře La Verna. Vzal si sebou jedinou knihu Evangelium.

Často své bratry na tomto místě opouštěl a odcházel rozjímat do ústraní. Jednou, když knihu otevřel, padl mu zrak na vyprávění o Kristově utrpení. 14. září pak měl František vidění, jak se k němu snáší ochránce Božího trůnu – ohnivý seraf¹¹², ale ruce a nohy měl přibítené na kříži. Když toto vidění prožíval, byl obdařen znaky Kristova utrpení. Objevily se mu na ruce, nohou a na boku krvácející otevřené rány – stigmata. Byl prvním člověkem v dějinách, který byl jimi obdařen. František byl zmatený, ale přešastný. Tímto dokončil svoji cestu napodobování Krista.¹¹³

Stigmata Františka utvrdila v jeho celoživotním poslání. Byl téměř slepý, trpěl velkými bolestmi hlavy, ale znovu na podzim roku 1224 začal objíždět kraje na oslu. Při této příležitosti navštívil v Damiánu svoji sestru Kláru. Zdravotně se mu velmi přitížilo. Klára ho zdržela několik týdnů u sebe, aby o něj pečovala.¹¹⁴

2.13 Píseň bratra Slunce

Zde na návštěvě u Kláry s největší pravděpodobností složil František Píseň bratra Slunce neboli Chvalozpěv stvoření¹¹⁵. Originál chvalozpěvu je napsán v umbrijském nářečí. Nedochoval se nám notový zápis této písně, takže její melodii neznáme. František v této písni chválí Boha a všechno stvoření, především Slunce, pak hvězdy, vítr, vodu, oheň, matku Zemi a její plody.

V době, kdy František složil tuto píseň, assiský starosta se ostře pohádal s biskupem. Biskup ho za to vyobcoval a izoloval od ostatních tím, že jim nařídil, aby mu nic neprodali a ani od něj nic nekupovali. František se jejich vzájemnou nenávisť trápil a připojil k Písni tyto verše:

¹¹² Andělská bytost se šesti křídly.

¹¹³ LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 65 odkazuje na FP I. str. 154 : „ukřížovaný služebník ukřížovaného Pána“. FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafínského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 37 s odkazem na Tomáše Celana uvádí, že: „doposud neslýchaný zázrak byl František obrazem těla Ukřížovaného“.

¹¹⁴ Podle KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str. 196–199, BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str.138. FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafínského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 36–37. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 65.

¹¹⁵ LE GOFF, Jacques. cit. dílo, str. 74 zmiňuje, že dle Renana je toto vyznání skvostem a „nejkrásnějším dílem náboženské poezie od dob evangelia“.

*„Blaze těm, kdo to snášejí pokojně,
neboť tou, Nejvyšší, budou korunováni.“¹¹⁶*

Pak nařídil svým dvěma bratrům, aby šli k starostovi a s ním pak společně k biskupovu domu a Píseň tam zazpívali. Než začali zpívat, jeden z bratrů promluvil: „*Blažený František složil ve své nemoci Píseň na Hospodina za jeho tvory, k jeho chvále a povzbuzení bližních. Ted' vás prosí, abyste ji vyslechli s velikou zbožností.*“¹¹⁷ Když dozpívali, biskup se se starostou objal a smířil.

Těsně před Františkovou smrtí, když bratři byli plní bolesti z jeho odcházení, on byl naplněn radostí, že i bolest a smrt pocházejí od Boha, v této Písni před poslední dvouverší vložil tento text, kterým chválí smrt:

*„Bud' pochválen, můj Pane, za sestru smrt těla,
které žádný živý člověk nemůže uniknout.“¹¹⁸*

Smrt František nevidí jako zasloužený Boží trest za hříchy, jak to v tu dobu kázala církev. František smrt a nemoc přijímá jako sestru, jako milost Boží. Nemoc snáší s trpělivostí a láskou, smrt je pro něho ukončení pozemského života, aby mohl pokračovat věčný život v Království nebeském. A tím, že v pozemském životě je vytrvalý, trpělivý a vše snáší pokorně, tím má záruku života věčného.¹¹⁹

2.14 Františkova Závěť

Bratr Eliáš Františka přesvědčil, aby se nechal léčit u lékařů papeže. František odjel do Rieti, ale léčba lékařů úspěšná nebyla. František byl poté převezen do Sieny.

Tady na konci roku 1225 nebo na začátku roku 1226 František těsně před svou smrtí zformuloval text, který nejvíce vystihoval jeho osobnost. Je to Závěť, která má jednoduchý sloh a pravděpodobně ji diktoval on sám. Vlastimil Kybal¹²⁰ oproti františkánským pramenům¹²¹ uvádí, že celá Závěť nepochází z pera Františka, ale že ji napsali jeho druhové inspirovaní duchem umírajícího bratra. V Závěti se zdůrazňuje, že Bůh povolal Františka

¹¹⁶ Františkánské prameny. *Spisy sv. Františka a sv. Kláry*. Svazek I. 1. vydání. Velehrad: Tomáš Ježek, 2001. 209 s. ISBN 80-86528-02-2, str. 146.

¹¹⁷ Tamtéž, str. 146

¹¹⁸ Tamtéž, str. 146.

¹¹⁹ Podle KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str. 200–213. BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str. 138. FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafínského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 318–319. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 74,77.

¹²⁰ KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str. 234.

¹²¹ Srov. Františkánské prameny. *Spisy sv. Františka a sv. Kláry*. Svazek I. 1. vydání. Velehrad: Tomáš Ježek, 2001. 209 s. ISBN 80-86528-02-2, str. 59.

k tomu, aby založil bratrské společenství. Také jsou zde připomenuty nešvary, které se v Řádu už tenkrát vyskytovaly. Tvrdě jsou kritizováni bratři, kteří zneužívali evangelijní svobodu. Odkaz apeluje i na bratry, aby dodržovali schválenou Řeholi, a povzbuzuje je k jejímu všeobecnému zachovávání.

Mne konkrétně však zaujala závěrečná slova této závěti, kde František vysvětluje, čím má tato jeho poslední vůle být pro ostatní bratry: „ *A bratři ať neříkají: „Toto je jiná řehole, protože tohle je připomínka, napomenutí, povzbuzení a moje závěť, kterou já, maličký bratr František, dávám vám, svým požehnaným bratřím proto, abychom Řeholi, kterou jsme Pánu slíbili, katoličtěji zachovávali.*“¹²² V těchto slovech se odráží přání Františka, aby jeho Řehole byla tím, čím ji on zamýšlel, a aby taková i zůstala. Dále text pokračuje: „*Generální ministr a všichni ostatní ministři a kustodi jsou pod poslušností zavázáni k těmto slovům nic nepřidávat ani z nich nic neubírat. Ať mají vždy tento spisek u sebe spolu s Řeholí. A na všech kapitulách, které konají, když čtou Řeholi, ať čtou také tato slova. Všem svým bratřím, klerikům i laikům, přikazuji přísně pod poslušností, aby nepřidávali poznámky k Řeholi, ani k těmto slovům a neříkali: „Tak je třeba je chápat“. Ale jako mně dal Pán prostě a jasně vyslovit a napsat Řeholi i tato slova, tak prostě a bez poznámek je chápejte a svatým jednáním je zachovávejte až do konce.*“¹²³

Ze slov těchto řádků já osobně cítím velkou obavu Františka o budoucnost jeho Řádu. Vnímám též velikost světce, který je velmi těžce nemocen, už na smrtelné posteli a nemá obavu o sebe, ale z posledních sil apeluje na bratry a bojuje za čistotu své Řehole. Možná myslel na to, že když pobýval 2 roky v Orientu a „pevné jádro“ jeho druhů odešlo kázat do světa, nastaly za celkem krátkou dobu v Řádu třenice. Pravděpodobně si čím dál více uvědomoval, že jeho dny jsou sečteny a nejspolehlivější bratři ukončili svůj život mučednickou smrtí ve světě a právem se o Řád obával. Jediné co by jeho Řád mohlo nadále udržet tak, jak si přál, byla naprostá poslušnost řeholníků. Snad proto chtěl, aby se při čtení Řehole vždy přečítala i jeho Závěť.¹²⁴

¹²² Tamtéž, str. 62.

¹²³ Františkánské prameny. *Spisy sv. Františka a sv. Kláry*. Svazek I. 1. vydání. Velehrad: Tomáš Ježek, 2001. 209 s. ISBN 80-86528-02-2, str. 62. Srov. MUNDY, H., John. *Dějiny Evropy: Evropa vrcholného středověku 1150–1300*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. 448 s. ISBN 978-80-7021-927-0, str. 371 uvádí, že Františkova Závěť trvala na tom, že má být do písmene dodržovaná a nikoli rozměňována na výklady. Přesný opak ale učinil např. sv. Bonaventura ve Františkově odkazu na vzdělanost bratří: *Řehole nezapovídá studium těm, jimž se již dostalo vzdělání, jen bratřím bez vzdělání a laikům. Následuje (František) příkladů apoštolů, chce, aby každý zůstal v tom povolání, jehož se mu dostalo. Znamená to, že žádný laik by neměl dosáhnout kněžského či jiného svěcení, nikoli však to, že by se klerikové měli stát laiky tím, že jim bude odepřeno studium.* “Tato pasáž Bonaventury se nachází v jeho Opusculum XII: Epistola de tribus quaestionibus ad magistrum innominatum 13 v Opera omnia: Opuscula varia ad theologiám mysticam et res ordinis fratrum minorum spectantia VIII (Quaracchi, 1898) 334b., Odvolává se na 1K 7,24.

¹²⁴ Podle KYBAL, Vlastimil. *Svatý František z Assisi*. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3, str. 228–245. BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1.

2.15 Františkova smrt

V dubnu 1226 František nadiktoval bratru Benediktovi ještě tzv. Malý odkaz, ve kterém stanovil 3 hlavní zásady: lásku mezi bratry, věrnost Paní chudobě a poslušnost svaté církvi. Jeho zdravotní stav se pak už jenom zhoršoval. František putoval přes poustevnu v Celle do Porciunkule. Odsud byl ještě převezen do Assisi, a to proto, aby se ho nezmocnili nepřátelé z Perugie. Ale přál si umřít v Porciunkule, proto tam byl znovu dopraven. Dne 3. října 1226 František žádá, aby byl položen na zem oblečen do žíněného roucha posypaného popelem. Před smrtí si nechal zazpívat od bratrů Angela a Lva Píseň bratra Slunce a přečíst Pašije z Evangelia podle Jana. V noci z 3. na 4. října František umírá. Hned další den je pohřben v kostele sv. Jiří v Assisi.

Dne 16. července 1228 papež Řehoř IX. kanonizoval Františka v kostele sv. Jiří a osobně položil základní kámen k novému kostelu v Assisi. Nacházel se na návrší bývalého městského popraviště, které papež nově pojmenoval Colle de Paradiso, v překladu Návrší rajské. Vyrostl zde také nové budovy kláštera nazvaného Papežský palác, který je ve vlastnictví církve a je centrem kultu sv. Františka. V komplexu budov dnes nalezneme baziliku a klášter Sacro Convento. Bazilika se dělí na Horní a Dolní chrám, ve kterém je pochován sv. František. Do krypty baziliky byly ostatky světce uloženy 25. května 1230. Tato krypta byla v roce 1442 zazděná, zapomnělo se na ni a znovu objevená byla až 12. prosince 1818. Ve spodním kostele baziliky se nachází obrazy Kristova utrpení a výjevy ze života sv. Františka. Horní kostel je postaven v gotickém stylu. Assisi je dnes považováno za jedno z nejmalebnějších poutních míst v Evropě.¹²⁵

2.16 Františkovo dílo ve spisech

Je beze sporu jasné, že František uměl číst. Psaní pro něj už tak samozřejmé nebylo, což je vidět z kostrbatého písma dochovaných spisů. Ani jeho latina nebyla excelentní, proto žádal své bratry při psaní o pomoc. František svým sekretářům diktoval své myšlenky v umbrijském nářečí – jazyku hodně podobnému latině a oni vše překládali do spisovné latiny. První rukopisné sbírky sv. Františka se objevily ve 13. století. O jejich uspořádání se pokusilo vícero historiků. Díky Kajetanu Eserovi vznikly Františkovy spisy. Když toto dílo

vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str. 138–139. LE GOFF, Jacques. *Svatý František z Assisi*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4, str. 66 uvádí, že Tomáš z Celana (Františkův životopisec) se o „Odkazu“ Františka nezmiňuje ani slůvkem.

¹²⁵ Podle KYBAL, Vlastimil. cit. dílo, str. 228–245. BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str.139. LE GOFF, Jacques. cit. dílo, str. 67.

vznikalo, posuzovala se autenticita rukopisů. Originálů, které napsal, je málo, ale autentických spisů, které nesou stopy jeho ducha (buď je schválil, nebo nechal napsat po poradě s bratry), je víc.¹²⁶

2.16.1 Spisy nedochované i dochované

Mezi spisy, které se nedochovaly, ale určitě víme, že existovaly, byly Listy kardinálu Hugolinu, dále pozdravy a napomenutí. Svaté Kláře psal určitě také, protože ona se o tom zmiňuje ve své Závěti. Nedochovala se nám ani původní forma řehole, kterou František nechal napsat (o čem se zmiňuje ve své Závěti) a v roce 1210 ji nesl na schválení Inocencovi III. do Říma.

Dochované spisy se od sebe liší podle toho, komu byly určené a podle okolností, za kterých byly napsané. Daly by se rozdělit na ty, které byly závazné pro Františkovi nástupce, dále na výroky, kterými povzbuzoval a napomínal nejen své bratry, do třetí skupiny se řadí modlitby a chvály a poslední část tvoří tradovaná díla sv. Františka.¹²⁷

2.16.2 Dokumenty závazné pro následovníky Františka

Prvním z popsaných šesti následujících dokumentů, které jsou závazné pro následovníky sv. Františka, patří spis *Způsob života pro svatou Kláru a její sestry* – tento spis vznikl v letech 1212 až 1213. Ve Františkově sbírce se nedochoval, ale Klára se o něm zmiňuje v Řeholi, i ve své závěti. Také se o něm zmiňuje papež Inocenc III., když píše Anežce České¹²⁸: „*Poté, co si Klára a jiné svaté ženy v Pánu zvolily, že mu budou sloužit v řeholi, blažený František jim dal způsob života.*“^{129 130}

Ve spisu „*Řehole pro poustevny*“ František spojuje poustevnickou samotu s bratrstvím a nepoužívá slovo „*poustevníci*“, ale „*bratři žijící v poustevnách*“. Ti, kteří v tichu a samotě rozjímalí na osamělých místech hlavně v Greciu, La Verně, Fonte Colombu a Carceri

¹²⁶ Františkánské prameny. *Spisy sv. Františka a sv. Kláry*. Svazek I. 1. vydání. Velehrad: Tomáš Ježek, 2001. 209 s. ISBN 80-86528-02-2, str. 10–11, 16–18.

¹²⁷ Tamtéž, str. 10–20.

¹²⁸ Sv. Anežka Česká (1211–1282), dcera Přemysla Otakara I. a Konstancie Uherské, abatyše kláštera na Františku. Ke sv. Anežce České srov. KYBAL, Vlastimil. *Svatá Anežka Česká: Historický obraz ze 13. století*. Brno: L. Marek, 2001. VYSKOČIL, Jan Kapistrán. *Legenda blahoslavené Anežky a čtyři listy sv. Kláry*. Praha: Universum, 1934.

¹²⁹ Františkánské prameny. *Spisy sv. Františka a sv. Kláry*. Svazek I. 1. vydání. Velehrad: Tomáš Ježek, 2001. 209 s. ISBN 80-86528-02-2, str. 23.

¹³⁰ FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafinského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 354 v poznámce č. 146 se dozvídáme s odkazem na Acta S., Martii t. I, 507, A–B, že z korespondence listu sv. Kláry blahoslavené Anežce v Praze nařídil František: „*Mimo sestry slabé a nemocné (o nichž napomenul a poručil, aby se jim dávaly pečlivě všechny pokrmy) nesmí žádná z nás, které jsme zdravé a silné, jiných pokrmů požívatí než postních jak dne všedního, tak i svátečního.*“

František podporuje, čehož je tento spis dokladem. Radí jim přebývat v poustevnách ve čtyřech, ale každému ve své cele a vzájemně se chránit.¹³¹

Nepotvrzená řehole je text, který nebyl tak jako jiné nadiktován, ale byl od roku 1210 přepracováván a doplňován až do konečné podoby. Ta se rozebírala na svatodušní kapitule v roce 1221. Její hlavní principy najdeme ve Františkově Závěti. Tato řehole byla ovlivněna pěti principy: původně ústně schválený způsob života pro Františka a jeho braty, osobní napomenutí a povzbuzení sv. Františka, směrnice, které vydali bratři na kapitulách, zásady IV. lateránského koncilu z roku 1215¹³² a papežské dekrety Honorio III. Hojně se zde vyskytují citace z Písma. Potřeba této psané řehole nastala v době, kdy se bratrstvo rozšiřovalo za Alpy a Středozemní moře. Už nestačil jen příkladný život Františka, protože ho všichni bratři ani osobně neznali a vznikla tady potřeba mít jeho ideály v psané podobě, aby si je bratři mohli neustále připomínat.¹³³

Text Řehole byl prodiskutovaný na svatodušní kapitule v roce 1223 a až pak byl předložen papeži Honoriovi III. ke schválení, o čemž jsem se zmiňovala v předešlé části mé práce. Podle sv. Bonaventury se ale jednalo už o druhý text, protože první text, který sv. František sepsal, ztratil jeho vikář Eliáš¹³⁴.

Poslední vůle pro svatou Kláru a její sestry vznikla nedlouho před Františkovou smrtí a Klára ji vložila do 6. kapitoly své řehole.

Závěť sv. Františka vznikla těsně před jeho smrtí a František v ní zdůrazňuje božskou inspiraci svého povolání a vzniku bratrstva. V Závěti už přijímá i domy a kostely pod podmínkou, že si je bratři nepřivlastní a budou odpovídat chudobě. Podrobněji jsem se jeho Závětí zaobírala v části 2.14.

2.16.3 Listy Františka

Do další části Františkova písemného odkazu patří výroky, kterými povzbuzoval a napomínal. Celkem se nám dochovalo deset Františkových dopisů. Listy, které nebyly určené

¹³¹ Františkánské prameny. *Spisy sv. Františka a sv. Kláry*. Svazek I. 1. vydání. Velehrad: Tomáš Ježek, 2001. 209 s. ISBN 80-86528-02-2, str. 24–25, srov. MUNDY, H., John. *Dějiny Evropy: Evropa vrcholného středověku 1150–1300*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. 448 s. ISBN 978-80-7021-927-0, str. 199 s odkazem na Ed. Heinrich Boehmer „Analektenzur Geschichte des Franz von Assisi“ v Sammlung ausgevahlter kirchen- und dogmengeschichtlicher Quellenschriften IV (Tubingen, 1961) str. 46 uvádí: „Dva (z mnichů poustevníků) by měli být matkami a měli by mít dva syny... Dvě matky by měly napodobovat život Marty a dva synové život Marie (Magdaleny)... A bratři, kteří jsou matkami, by se měli stranit všech ostatních lidí a... hlídat své syny... aby s nimi nikdo nepromluvil. A synové by neměli mluvit s nikým, kromě svých matek.“

¹³² KUNG, Hans, *Malé dějiny katolické církve*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2005, 152 s. ISBN 80-7021-770-7, str. 142, 4. lateránský koncil 3. zasedání od 11. do 30. 11. 1215. Papež Inocenc III. 1198–1216. 70 kapitol. Vyznání víry proti katarům; přepodstatnění v eucharistii, roční zpověď a přijímání.

¹³³ Františkánské prameny. *Spisy sv. Františka a sv. Kláry*. Svazek I. 1. vydání. Velehrad: Tomáš Ježek, 2001. 209 s. ISBN 80-86528-02-2, str. 26.

¹³⁴ Eliáš Buonbarone, vikářem v letech 1221–1227, poté sesazen, opět vikářem v letech 1232–1239.

pouze pro spolubratry, jsou tzv. okružné listy. František je psal od roku 1219. Protože byl stále více nemocen a ztrácel zrak, nemohl se pohybovat sám po Itálii a hlásat evangelium. Počet jeho listů rostl. V nich chtěl oslovit široký okruh lidí, nejen křesťany, ale i úředníky a vládců. František si uvědomuje své apoštolské poslání a vyzývá všechny adresáty, aby jeho listy opisovali a šířili dál. Do této kategorie listů spadají i ty, které adresoval klerikům, vládcům, kustodům a Slova života a spásy.

V Listě klerikům reaguje František na IV. lateránský koncil, na kterém zazněla kritika nedostatků v eucharistii. František apeluje na kněze, aby eucharistii prováděli slavnostně a uctivě, připomíná všem její posvátnost.

V listě vládcům lidu se František obrací na světskou moc, které připomíná zodpovědnost před Bohem. List vznikl pravděpodobně v roce 1220. Pod dojmem své cesty na východ František oslovuje všechny tehdejší světské autority a žádá je, aby pečovali o tento svět, neodchylovali se od Božích přikázání, nezapomínali na Ježíše Krista a ctili ho.

List kustodům (všem představeným menších bratří) se zachoval pouze v jediném exempláři. František v něm vyjadřuje touhu, aby se všechen lid vyzýval k Božím chválám v době, kdy se bratři modlí breviář. Na základě toho pak sv. Bonaventura nařídil, aby se každý večer zvonilo na připomínku vtělení Páně. František tento list napsal po návratu z Východu, kde zjistil, že islámští muezzinové (většinou to byli slepci) v mešitách zpěvem vyzývali k modlitbě.

Další z dokumentů, který byl poprvé zveřejněn v roce 1900 pod titulkem „*Toto jsou slova života a spásy*“¹³⁵. *Kdo je bude číst a uvádět v skutek, vstoupí do života a dostane se mu spásy od Pána. Amen*“¹³⁶ Je to vlastní název listu, ve kterém chválí František ty, kteří konají pokání, a napomíná ty, kteří žijí v neřestech a hříších. Listy určené menším bratrům jsou z větší části dopisy okružními. List určený pouze bratrům, který František adresuje všem pod názvem „List celému Řádu“, oslovuje všechny bratry současné, ale i ty budoucí, kdy ve větách „*Já bratr František, člověk neužitečný a nehodné stvoření Pána Boha, říkám kvůli Pánu Ježíši Kristu Bratru H., ministři celého našeho Řádu a všem generálním ministrům, kteří budou po něm, i ostatním bratrům kustodům a kvardiánům, kteří jsou a kteří budou, aby tento list u sebe měli, aby podle něj jednali a pečlivě ho uchovávali. A*

¹³⁵ Františkánské prameny. *Spisy sv. Františka a sv. Kláry*. Svazek I. 1. vydání. Velehrad: Tomáš Ježek, 2001. 209 s. ISBN 80-86528-02-2, str. 77–78 dokument „Slova života a spásy“ objevil Paul Sabatier v kodexu 225, který se nachází ve městě Voltera v Itálii a byl zveřejněn v roce 1900. Pak se na něj zapomnělo, ale když Kajetán Esser posbíral všechny rukopisy Listu věřícím, zjistilo se, že tento spis měl mezi spisy zvláštní postavení. Původně to bylo pravděpodobně kázání pro ty, kdo konají pokání a pro ty, kteří tak nečiní. Později k tomuto byla přidána 3. část, kterou s největší pravděpodobností dnes považujeme za základ řehole 3. řádu. (Víme o první ústně schválené řeholi pro bratry, víme také ze Závěti svatě Kláry, která se zmiňuje, že František jí i sestřím dal „*způsob života*“, ale o pravidlech pro třetí řád nebyla jinde uveřejněna).

¹³⁶ Tamtéž, str. 78.

*snažně je prosím, aby to co v něm je napsáno, bedlivě střežili a horlivě se starali, aby toto bylo zachováno podle vůle všemohoucího Boha, nyní i vždycky, dokud bude tento svět.*¹³⁷ předpokládá, že jeho Řád bude trvat až do konce světa. Napsal ho pravděpodobně v posledních letech svého života, o čem svědčí i to, že v roce 1224 vyšla papežská bula, která dovolila bratřím sloužit mše v kostelech. To byl pro Františka důvod, aby připomínal bratrům to, co vždy zdůrazňoval – úctu k Písmu a eucharistii. Závěrečná modlitba ukazuje na Františkovu vnitřní duchovní vyváženost:

*„Všemohoucí, věčný, spravedlivý a milosrdný Bože, dej nám ubohým, abychom kvůli Tobě samotnému konali to, co víme, že chceš, a vždy chtěli to, co se Ti líbí, abychom vnitřně očištěni, vnitřně osvíceni a ohněm svatého Ducha zapálení mohli jít ve šlépějích tvého milovaného Syna, našeho Pána Ježíše Krista, a jen tvou milostí mohli dojít k tobě, Nejvyšší, který v dokonalé Trojici a prosté Jednotě žiješ a kraluješ a jsi oslavován, všemohoucí Bože, pro všechny věky věků. Amen*¹³⁸

Do dalšího oddílu Františkova psaného odkazu patří soukromé dopisy. Ty psal František svým bratrům. Patří mezi ně například List ministrovi, List bratru Lvovi¹³⁹ nebo List bratru Antonínovi. O Listu ministrovi jsem se již zmiňovala. Rukopis listu sv. Antonínovi se nám nedochoval¹⁴⁰. Samostatnou část Františkovi korespondence tvoří Napomenutí, která světec pronášel na kapitulách a někdo je zapisoval.

2.16.4 Modlitby a chvály

V tomto okruhu Františkova díla se budu zabývat odkazem s obsahem modliteb a chvály Boží. Jeho modlitby vznikaly spontánně. Vznikaly jako reakce na světcovo duševní rozpoložení nebo na situace, ve kterých se nacházel on i jeho bratrstvo. O nejznámější Františkově modlitbě, ve které chválí stvoření Píseň bratra Slunce, jsem se zmínila ve stati 2.13.

Další, pravděpodobně první z jeho modliteb byla Modlitba před křížem.

*„Nejvyšší, slavný Bože,
osviť temnoty mého srdce*

¹³⁷ Tamtéž, str. 108.

¹³⁸ Františkánské prameny. *Spisy sv. Františka a sv. Kláry*. Svazek I. 1. vydání. Velehrad: Tomáš Ježek, 2001. 209 s. ISBN 80-86528-02-2, str. 108.

¹³⁹ Tamtéž, str. 90 – Osobní dopis pro Františkova sekretáře bratra Lva se zachoval v původním rukopise. Je napsán na pergamen světcovou vlastní rukou částečně italsky, částečně latinsky. Dnes je list uložen ve společenské katedrále. Obsah dopisu svědčí o přátelském vztahu těchto dvou bratrů. František projevuje Lvovi důvěru, nic mu nenařizuje, ale v případě potřeby ho zve k sobě pro radu a povzbuzuje ho k další činnosti.

¹⁴⁰ Tamtéž, uvádí, že ho však známe díky životopisci Tomáši z Celana. List pochází z přelomu let 1223–1224. Dopis dává souhlas bratru Antonínovi ke kazatelské činnosti, kterou má konat v zbožnosti a v duchu zachování řehole. O rok později se vydává sv. Antonín do Francie, kde působí jako kazatel a učitel teologie.

*a dej mi, Pane, pravou víru,
pevnou naději, a dokonalou lásku, moudrost a poznání,
abych splnil tvůj svatý a pravý příkaz.¹⁴¹*

Tuto modlitbu světec pronesl v době jeho obrácení po události, která se odehrála v kostelíku sv. Damiána.

Parafráze na Otčenáš je modlitba, u které neznáme dobu jejího vzniku. Je to modlitba Otčenáše, kterou se František modlí svým vlastním způsobem. Každý verš, který pronese, hned meditativně rozvádí. Ve Františkově době bylo moderní modlitby takovým způsobem komentovat. Příkladem uvedu verš šestý: „*Chléb náš každodenní: svého milovaného Syna, našeho Pána Ježíše Krista, dej nám dnes: abychom si připomínali, poznávali a ctili lásku, kterou k nám měl, a to, co pro nás řekl, učinil a vytrpěl*“.¹⁴²

V druhé polovině září roku 1224 vznikly dvě písemnosti, jejichž originály se nám zachovaly. Byly zaznamenány na pergameni a napsal je František vlastní rukou v poitalštěné latině. Jsou jimi Chvály Boha nejvyššího a Lístek bratru Lvovi.

V modlitbě Chvály nejvyššího Boha nenalezneme slovo já, ale jen slovo „Ty“. Opěvuje a chválí v ní Boha.

V Lístku bratru Lvovi je toto požehnání: „*Ať ti Pán žehná a ať tě chrání; ať ti ukáže svou tvář a smiluje se nad tebou. Ať k tobě obrátí svou tvář a obdaří tě pokojem. Pán ať ti, bratře Lve žehná.*“¹⁴³ Tento pergamen¹⁴⁴ nosil u sebe Lev až do své smrti v roce 1271. František ho vytvořil ve spěchu, když pobýval se Lvem na La Verně, kde meditoval a modlil se o samotě. Lev to snášel těžce, že si ho František nevšímal. Světec chtěl bratra potěšit a napsal mu tento lístek.

V dalších svých modlitbách František oslavuje Pannu Marii, připravuje modlícího se na modlitbu, opěvuje ctnosti – chudobu, pokoru, lásku a poslušnost.

¹⁴¹ Františkánské prameny. Svazek I. Spisy sv. Františka a sv. Kláry. Velehrad: Tomáš Ježek 2001, str. 113–114.

¹⁴² Františkánské prameny. cit. dílo, str. 116. Srov. FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafínského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 303 uvádí s odkazem na Lemmense 119–121 a Boehmera 71–73 „*chléb náš vezdejší, svého milého Syna, našeho Pána Ježíše Krista, dej nám dnes, abychom měli na paměti a poznávali a uctívali tu lásku, již k nám měl, a všechno to, co pro nás mluvil, konal a trpěl!*“

¹⁴³ Františkánské prameny. cit. dílo, str. 143.

¹⁴⁴ Františkánské prameny. cit. dílo, str. 143. Srov. FELDER, Hilarin. *Ideály sv. Františka Serafínského*. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948. 376 s., str. 371 v poznámce č. 147 je uvedeno že v listě jsou také Chvály Boží uveřejněné na str. 308: „*Laudes Dei – Chvály Boží jsou na listě, jež sv. František dal bratru Lvovi...Drahocenný list, jenž obsahuje také požehnání sv. Františka bratru Lvovi, uschovává se v relikviáři v Sargo Convento v Assisi, jen text (písmo a slova) utrpěl, poněvadž bratr Lev po celý život list u sebe nosil podle přání světcova*“ s odkazem na Faloci– Puglinani, Gli autografi di S. Francesco, Miscelanea francesc. Vol. VI., 35 sq, srov. Lemmens, Opusc. P.198 a Tom. Celana II.n,49.

2.16.5 Tradovaná díla svatého Františka

V této kategorii Františkova díla se nacházejí tradice, o kterých se dozvídáme z jiných písemných památek – z životopisů, z kronik a jiných kompilátů. Nejdříve se předávala ústní formou, později byla písemně zadokumentována. Obsah těchto děl je autentický, ale forma odpovídá autorům, kteří jednotlivá díla sepsali. Mezi tato díla patří například traktát O pravé dokonalé radosti, který obsahuje oslavu třech základních pramenů františkánské myšlenky, které když si člověk zachová po všech peripetiích, jež ho v životě potkají, pozná opravdovou dokonalou radost.

Další listy patřící do této části jsou adresované sv. Kláře, francouzským bratřím, obyvatelům Bologně nebo paní Jakubě, od které František dostával cukroví.

2.16.6 Legendy o svatém Františkovi

O životě Františka se dozvídáme nejenom z jeho spisů, ale také z pera životopisců. První oficiální životopis Františka byl z pera Tomáše z Celana. Jeho sepsání si objednal papež Řehoř IX. Vliv tohoto bývalého kardinála Hugolina je v díle vidět. Je zde kladen důraz na přátelské vztahy mezi světcem a budoucím papežem. Autor se také zmiňuje o Hugolinově jmenování protektorem Řádu menších bratří. Životopis se zaměřuje hlavně na poslední dva roky Františkova života, na stigmata a jejich význam, na Františkovu svatost a jeho posmrtné zázraky. Informace autor čerpal ze Závěti Františka, od přímých svědků a ze svých zážitků, protože byl jeho současníkem. Právě díky Tomáši z Celana¹⁴⁵ se dozvídáme o tom, že prvním papežem, se kterým František jednal, byl Inocenc III., protože oficiální záznam o tomto jednání ve vatikánských archivech chybí. První životopis vznikl v době svatořečení sv. Františka mezi roky 1228–1230. Později autor ještě vytvořil jeho zkrácenou formu pod názvem Chórová legenda a o pár let později pak vzniká Druhý životopis sv. Františka a Pojednání o zázracích.

Dalším Františkovým životopiscem byl Sv. Bonaventura¹⁴⁶. Na žádost shromáždění generální kapituly v Narboně sepsal životopis svatého Františka pod názvem Větší legenda. V roce 1263 byla na kapitule v Pise schválena. V roce 1266 byla Větší legenda prohlášena za oficiální životopis svatého Františka. Tato generální kapitula také nařídila všechny ostatní životopisy světce zničit, což naštěstí nebylo vykonáno důsledně. Proto se nám zachovalo dost

¹⁴⁵ Tomáš z Celana (1190–1260), v roce 1215 vstoupil do řádu, napsal dva Františkovy životopisy, první v roce 1229 na žádost papeže Řehoře IX., druhý v letech 1246–1247 na přání gen. kapituly v Janově v roce 1244.

¹⁴⁶ Sv. Bonaventura (1218–1274), v roce 1243 vstoupil k františkánům, v roce 1257 se stává představeným řádu, později i kardinálem. Napsal dva životopisy Františka – Legendu maior (větší) v roce 1260 a Legendu minor (menší) v letech 1260–1262.

materiálů Františkovy hagiografie¹⁴⁷, kde se dozvíme nejen historické události, ale ukazují nám i teologické zkušenosti, které nám jsou přiblížené na životě světce.

Mnoho upomínek z jeho života nám zachovaly i sestry z kláštera svatého Damiána.

Další částí z františkánské hagiografie byly životy a zázraky, které jsou psané formou legend. Nejedná se o pověst, ale o význam slova „to, co se má číst“. Charakteristickým znakem legend je kristocentrismus. Od Krista se odvíjejí dějiny spásy i život světce. Legendy oslavovaly svatost světce, nabízely světcovi ctnosti a jejich cílem bylo dát vzor křesťanské svatosti. Četly se v předvečer jeho svátku.

Ve františkánské hagiografii se vyskytují i kvítky neboli kompilace. Jsou to zajímavé, nebo komické historky, které nemají časovou souslednost.

Soubor hymnů, antifonních a rezponzorních zpěvů, které se zpívaly v předvečer svátku sv. Františka¹⁴⁸, mají název Oficium. Autorem větší části textů Oficia o sv. Františkovi je Julián ze Špýru, který znal světce osobně. Hymny opěvují svatost Františka, lyrické antifony s oslavným rázem a epické responsoria vyprávějí spíše o životě světce. Julián byl také autorem životopisu sv. Františka. Jeho rozsah je oproti dílu Tomáše z Celana poloviční. Cílem autora bylo vytvořit pastorační dílo, které oslavuje Původce Františkova obrácení. Pravděpodobně bylo určeno pro bratry, kteří studovali v Paříži. Dílo bylo kratší a lépe se četlo u stolu¹⁴⁹.

¹⁴⁷ „Hagiografie“ – životopisy svatých.

¹⁴⁸ 4. října každého roku.

¹⁴⁹ Františkánské prameny. *Spisy sv. Františka a sv. Kláry*. Svazek I. 1. vydání. Velehrad: Tomáš Ježek, 2001. 209 s. ISBN 80-86528-02-2, autor Julián klade v díle důraz na pokoru a naději na odpuštění u těch, kteří zhřešili. Nejstarší rukopis díla je kompletně zachován a dnes se nachází v pařížské knihovně.

3. ŘÁD MINORITŮ PO SMRTI FRANTIŠKA

3.1 Otázka vzdělanosti a vlastnictví majetku

Řád svatého Františka patřil ve 13. století mezi nejvýznamnější žebravé řády. Neizoloval se od okolního světa, ale naopak. Své bratry vysílal na cesty do menších měst, kde působili ve všech kruzích společnosti. Snažili se na společnost působit svým osobním příkladem a chtěli ji vnitřně přetvořit v duchu apoštolských zásad. Evangelium a následování Krista bylo pro ně základ všeho.

Po smrti Františka se začala řešit otázka vzdělání bratří. Více než na vzdělání Františkovi záleželo na čistotě duše. Přirozeným vývojem světa a společnosti však tento problém nemohl zůstat neřešen, i když se jím František nezabýval. Hlavními „konkurenty“ ve vzdělání se Františkovým následovníkům stali dominikáni. Jedním z cílů dominikánů i minoritů bylo kázání. U dominikánů bylo pro kázání důležité studium a vzdělání, sv. František však chtěl kázat lidově a prostě. Doba si ale vyžadovala stále více učených teologů, proto menší bratří začali studovat. Ve třicátých letech 13. století se zapojili do výuky na univerzitě ve Francii, v Anglii a později i v Německu.

Uvnitř řádu se začala projednávat i otázka majetku. Ideje Františka o chudobě byly čisté, ale založené na programovém bezdomovství, které souviselo s přemísťováním se tam, kde je potřeba být pro Krista. Řád se však rychle rozrůstal, a bylo nutností projednávat i otázku působení řádu a vlastnictví majetku. Hledala se možnost, která by toto vyřešila. Protože „Regula bullata z roku 1223 zakazovala vlastnit domy, nastal rozpor mezi tím, co chtěl František a mezi praktickou existencí řádu. Provinciálové se obrátili na papeže s požadavkem, aby jim řeholi vyložil. V roce 1230 vstoupí v platnost bulla „Quo elongaci“, která ruší závaznost Františkovi Závěti v tom, že „nemajetnost“ nahrazuje termínem „pouhé právo užívání majetku“. V souvislosti s tím byla zřízena funkce nuntiů, tzv. duchovních přátel, kteří obhospodařovali movitosti i nemovitosti užívané bratry.

Prvopočátky řešení otázky majetku vznikly ještě za života sv. Františka. Eliáš z Cordoby, laik a generální vikář řádu chtěl prosadit, aby se chudoba a nemajetnost vztahovala na každou jednotlivou osobu samostatně a ne na řád jako celek. Sám se ideálu chudoby vzdálil tím, že se obklopil skupinkou pážat, měl soukromého kuchaře a choval psy. Jeho současníkem byl Antonín z Padovy, muž velice vzdělaný, který dosáhl toho, že Eliáš byl z funkce generálního vikáře papežem v roce 1227 odvolán za nedodržování předepsané chudoby. Ještě jednou se postavil do čela řádu jako generální ministr v roce 1232. V roce 1239 ho opět z funkce sesadil papež Řehoř IX.

Bratr Eliáš je však známý především tím, že zahájil velkolepou výstavbu baziliky sv. Františka v Assisi.¹⁵⁰

3.2 Spirituálové a konventuálové

Postupem času v řádu vznikly dvě zneprátelené skupiny bratří.

První skupinou byli zelanti (spirituálové). Ti chtěli žít podle Františkova ideálu. Trvali na doslovném zachování Řehole i Závěti a zrušení její závaznosti bylo pro ně bolestným rozhodnutím, které bylo těžké přijmout. Odmítali nejen manuální práci z důvodu péče o duši, ale i jakýkoliv další vývoj a novoty v řádu. Později přijali i apokalyptické ideje cisterciáka Jáchyma z Fiore¹⁵¹, který se ocitl na pokraji hereze. Hlásal počátek věku Ducha svatého, ve které církve získá dokonalou podobu a zelanti tento počátek doby spojili se sv. Františkem.¹⁵²

Druhou skupinou byli bratři komunity (konventuálové). Tito postupně přijímali všechny papežské dokumenty výkladů, které Řeholi zmírňovaly. Problém vlastnictví majetku vztahovali na jednotlivé osoby a ne na celé bratrstvo. Dle jejich názoru řád mohl užívat majetek, protože chudoba se vztahovala na každého jednotlivce samostatně.

Rozpor mezi zněním řehole a již existujícím majetkem se pokusil vyřešit papež Inocenc IV. 14.11.1245 vznikla bulla *Ordinem vestrum*, ve které je uvedeno, že majetek, který užívají menší bratři, je vlastnictvím apoštolského stolce.

Ve funkci generálního ministra řádu se střídali zástupci spirituálů se zástupci konventuálů. Napětí mezi těmito skupinami rostlo právě kvůli otázce majetku. Jan z Parmy byl zástupcem horlivců, který chtěl obnovit původní františkánské ideály. Jeho mírnější nástupce sv. Bonaventura (později se stal prvním kardinálem z řádu minoritů) byl v roce 1257 zvolen v pořadí sedmým generálním ministrem řádu. V té době měl řád kolem 30.000 členů ve 32 provinciích od Švédska po Egypt a od Portugalska po Uhry. Vnitřně byl řád rozpolcený a on ho chtěl sjednotit a smířit oba proudy. Začal tím, že vytvořil oficiální výklad řehole. Ten byl v roce 1260 na generální kapitule vyhlášen jako závazný komentář k původní řeholi tzv. „Narbonnské konstituce“. Na této generální kapitule se také usneslo, že Bonaventura sepíše

¹⁵⁰ Podle BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str.144–145.

¹⁵¹ MUNDY, H., John. *Dějiny Evropy:Evropa vrcholného středověku 1150–1300*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. 448 s. ISBN 978-80-7021-927-0, str. 195 uvádí o Jáchymovi z Fiord (1130/35–1202), že byl opatem, který snil o nové asketické společnosti všech věřících pro nastávající věk.

¹⁵² MUNDY, H., John. cit. dílo, str.318 uvádí, že tak, jak prorokoval Jan ve Zjevení (Zj 7,2), tento věk spatří přícházet anděla z východu, jenž nese znamení živoucího Boha. Pro Ubertina da Casale (ital. teolog, františkán, podporoval přísný výklad řádové řehole s důrazem na chudobu) a jeho následovníky byl tímto andělem František z Assisi.

životopis sv. Františka, který bude dalším krokem ke zmírnění obou proudů, což jsem rozvedla ve stati 2.16.6.

Zelanti a bratři komunity stáli však dál ostře proti sobě. Jejich spory se táhly dalších šedesát let. Tehdejší papež Jan XXII. odsoudil roku 1317 spirituály bullou *Quorundam Exigit*. Nařídil jim, aby se vrátili k poslušnosti a ti, co neuposlechnou, aby byli vydáni inkvizici. Hodně zelantů skončilo na hranici. V tomto nařízení bylo také stanoveno, že pouze představení mají právo upravovat zásady praktického života chudoby a určovat tvar a kvalitu hábitu.

V roce 1322 pak generální kapitula stanovila, že Kristus ani apoštolové nic nevlastnili. Tento názor byl názorem spirituálů. Papež ho však v roce 1323 označil za kacířství a zrušil fiktivní vlastnictví majetku apoštolského stolce nad veškerým řádem a toto vlastnictví vrátil řádu. Také nařídil, aby pro svoji další existenci řád nabýval dalších statků. Většina bratrů se tomuto názoru podvolila. Mezi výjimky patřili vůdci „neposlušné“ menšiny – Michael z Ceseny a Wiliam Ockham, kteří z kacířství na oplátku obvinili papeže a utekli ke dvoru císaře Ludvíka Bavora, který byl odpůrcem papeže. Tímto se zhoršila politická situace a vyostřily spory mezi císařskou světskou mocí a mocí apoštolského stolce. Spirituálové byli z rozhodnutí Jana XXII. nadále pronásledováni a upalováni. Kolem roku 1350 se v Umbrii zrodilo hnutí observantů, snažící se o návrat k původním ideám sv. Františka. Po celé 14. století trval boj mezi observanty a papežem a uvnitř řádu docházelo k štěpení do dvou směrů – konventuálů a observantů.¹⁵³

3.3 Rozdělení řádu

Prvním krokem k vyřešení stávající situace přispěl v roce 1415 v pořadí 16. ekumenický koncil v Kostnici (1414– 1418), který svolal papež Jan XXIII. na nátlak římského krále Zikmunda. Na tomto koncilu mělo být definitivně vyřešeno papežské schizma, ale projednávali se i jiné skutečnosti. Observantům bylo povoleno volit si vlastní provinciální vikáře.

Další krok vedoucí ke zlepšení situace v řádu bylo roku 1443 rozhodnutí papeže Evžena IV., který ustanovil pro reformní kláštery zvláštního předalpského a zaalpského generálního vikáře. Nad nimi však nadále formálně zůstával generální ministr celého řádu.

¹⁵³ Podle BUBEN, M., Milan. *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8, str.146–147.

K úplnému osamostatnění došlo v roce 1517, kdy byla papežem Lvem X. svolána mimořádná generální kapitula. Té se účastnily všechny směry a proudy menších bratří. Když konventuálové odmítli přijmout reformu, papež vyhlásil jejich odloučení. Potvrzenými bulami „*Omnipotens Deus (pro minority) a Ite et vos in vineam (pro františkány)*“ vznikly dva zcela samostatné řády s vlastními generály. Hierarchickým generálem františkánské rodiny zůstali do budoucna představení observance. Konventuálové museli odevzdat řádovou pečeť a bylo jim odmítnuto právo volit generálního ministra celého řádu. Takto se observanti zformovali do františkánského řádu čítajícího asi 30.000 menších bratří. Ke konventuálům – minoritům se hlásilo na 20.000 bratří.

Konventuálové – minorité se brzy zbavili nad sebou dozoru observantů – františkánů. Označení *minoriti* zároveň bývá užíváno obecně pro menší bratry před příchodem observantů.

Z řádu observantů se v roce 1525 odštěpili kapucíni, kteří chtěli žít podle nejpřísnějších zásad sv. Františka. V roce 1532 schválil papež Klement VII. bullou „*In suprema*“ toto řeholní hnutí, které volalo k návratům na počátek. Kapucíni chápou sami sebe jako společenství otevřené k službě celému světu, které usiluje o bratrství ke všem lidem bez rozdílu. Důležitým prvkem je pro ně hloubavá a rozjímavá modlitba, která je posiluje v jejich apoštolátu.

Zvláštní skupinu tvořili tzv. *hyberni*, což byli irští františkánští observanti, které nechala vyhnat z vlasti anglická královna Alžběta I.¹⁵⁴

¹⁵⁴ Podle BUBEN, M., Milan. cit. dílo, str.151– 152.

ZÁVĚR

ZHODNOCENÍ VÝZNAMU OSOBY FRANTIŠKA Z ASSISI A ŘÁDU MINORITŮ VE SVÉ DOBĚ A DNES

Osobnost Františka, zhodnocení jeho významu

Pohledem na celkový přístup k životu vidíme ve Františkovi člověka, který dal tomuto světu nový typ svatosti. František dovedl oslovit značný počet lidí, i když konstitucí postavy ani výzorem nepatřil mezi ty nejpřitažlivější a nejzajímavější osoby. Na Krista se soustředil tak plně, že se s ním ztotožnil, což nám prozrazují i viditelné známky na jeho těle – stigmata.

I když ve Františkově době nastává volání po změně v církvi a vzniká mnoho heretických skupin, František do hereze nesklouzne. Jediný vzor vidí v Kristu a jeho následování. Láska ke Kristu je nejdůležitějším prvkem jeho víry. Tento vzor předkládá všem – bohatým i chudým, vzdělaným i neučeným. Svým životem Krista sám stoprocentně následuje a dodržováním třech základních principů chudoby, čistoty a poslušnosti svůj život posouvá do roviny pevné stability. Je vyrovnaným a disciplinovaným člověkem, který má někde hluboko v sobě nevysychající pramen porozumění a lásky pro druhé.

František se svými činy jako člověk vymyká své době. V období středověku, ve kterém žije, panuje lhostejnost k dítěti a k ženě. Světec tuto hranici lhostejnosti překračuje. Naopak, svými činy dává najevo úctu k dítěti, když o Vánocích v Greciu velebí dítě Ježíše v jesličkách. Jeho kladný postoj k ženám zase můžeme pozorovat na vztahu k sestře Kláře. Klára opouští jistoty a rodinu, když následuje Františka. Může se na něj ale plně spolehnout, věří mu a František jí pomáhá a nikdy nezklame.

Období středověku je doba, která se vyznačuje také vylučováním ze společnosti. Na okraj jsou majoritní společností vylučováni Židé, malomocní i heretici. František však vidí přítomnost Boží v každém lidském stvoření a s náležitou úctou a nabízenou pomocnou rukou se staví ke všem.

Všechny tvory považoval světec za své bratry a sestry. Byl přítelem všemu stvořenému a šířil kolem sebe starostlivost, milosrdenství a bratrské pochopení. Obzvlášť miloval zvířata a celou přírodu, kterou dokázal vnímat dokonale všemi smysly.

Období, ve kterém světec žil, je také obdobím scholastiky. V tomto čase, kdy se knihy a vzdělání dostávají do popředí, František učeným knihám nedůvěřuje. Neuznává ani jejich vlastnictví, protože praktikování chudoby je v rozporu s vlastnictvím drahých knih, které se v době Františka ještě nepovažovaly za nástroj profese. K učencům pociťuje nedůvěru, protože vědění považuje za způsob majetku a učence vidí jako zvlášť obávaný druh mocných.

On se se svým učením stává novým evangelistou, který mění lidská srdce pod Kristovým vedením jednoduchým a prostým kázáním a ne květnatou mluvou scholastiky. K duchovenstvu však měl František úctu.

František byl ve své době vlastně moderním člověkem, který přetvářel život lidí návratem k původním tradicím. Svým příkladným životem klestil cestu bratrům a zanechával na ni ukazatele svobody ducha, lásky, soucitu, důvěry a radosti, které vedou k osvobození od světa s jeho negativními stránkami.

Svým životem je František vzorem nejen pro středověkého člověka, ale i pro člověka současného, který nehledá náplň svého života pouze ve věcech a povrchní zábavě. Má co říci i dnešním lidem, kteří nejsou lhostejní k nešvarům naší doby a k životu ostatních lidí. V podání pomocné ruky, naslouchání a porozumění jiným František nachází obohacení sebe samotného. Sílu a očistu hledá v evangeliích, ale také v přírodě. To vše má dnešní člověk na dosah. Jen to musí umět najít a přijmout.

Svatý František se zasadil o upevňování hodnot jako následování Krista v chudobě a lásce k bližnímu, patří mezi nejvýznamnější a nejoblíbenější světce, čehož dokladem je i to, že nedlouho po své smrti byl dne 16.7.1228 svatořečen papežem Řehořem IX. Dnes je považován za patrona Itálie a ekologie.

Řád minoritů ve své době a dnes

Charakteristickým oblečením bratrů minoritů je hnědá kutna, která je v pase převázaná bílým cingulem – provazem, na kterém jsou tři uzly symbolizující tři řeholní sliby – chudobu, čistotu a poslušnost.

Řád menších bratří představoval v době 13. století náboženské hnutí, které soudobou křesťanskou společnost významně poznamenalo a měnilo více než ostatní žebravé řády.

Řád byl především jednotným bratrstvím, které žilo jako rodina. František byl svým bratrům otcem, který uměl dětem poradit, usměrnit je, ale i chválit a trestat. Vysílal své děti na mise, ze kterých se oni opět vraceli domů k rodině. Sám byl poslušen církevní moci a bratrstvo pokládal za prostředníka mezi nebeským uspořádaným světem a sekulárním světem neuspořádaným, kde on ve společnosti bratrů za Kristova vedení toužil převrátit pozemský nepořádek v řád. František usiloval o společenský ideál – rovnostářství, čili maximální rovnost na úrovni těch nejponiženějších. Uvědomoval si však, že toho nemůže dosáhnout v celé společnosti, proto se o to snažil v bratrstvu.

Do doby vzniku řádu minoritů se mniši, kteří chtěli žít asketickým životem, uzavírali před světem do izolace, kde v osamocení praktikovali náboženskou formu života. Apoštolské

poslání menších bratří přímo vybízelo ke kontaktu s lidmi, což byla též nová metoda té doby. Bratři a sestry byli vysíláni do středu společnosti ve městech. Pronikali do všech společenských vrstev.

Církev té doby užívala latinský jazyk, svatý František a jeho bratři užívali jazyk prostého lidu, srozumitelný všem společenským kruhům.

Svým životem ve společenství, kde si byli všichni rovni a jeden druhého si vážili, dávali dobrý osobní příklad všem, na které chtěli působit. Tím, že se řád rozšiřoval nejen početně, ale i geograficky, mohli bratři svým osobním příkladem působit na široké masy lidí a ukazovat jim cestu ke spáse.

Řád minoritů sehrál ve své době klíčovou úlohu i v sociální oblasti. Láska k bližnímu vedla ke vzniku charity. Později se zakládali kláštery, které fungovaly jako špitály pro chudé, opuštěné a nemocné lidi na okraji společnosti.

V současnosti, kdy je původní řád rozdělen do tří proudů, se řád minoritů, františkánů i kapucínů věnuje duchovní správě v místech, kde jsou lidi vyřazeni z různých důvodů ze společnosti. Jedná se např. o lidi ve vězeních, v nemocnicích, ale taky o bezdomovce, osamělé matky nebo lidi, kteří se ocitli v krizi.

Minorité se taky zabývají studiem, kazatelskou činností, popřípadě vyučují na školách. Františkáni mají ke své činnosti ještě privilegium práva svěcení křížových cest.

Pro celou františkánskou rodinu je typická úcta k Panně Marii Loretánské, tedy ke Svaté chýši v Loretu a k sošce černé Matky Boží Loretánské, o níž se věřilo, že byla vyřezána sv. apoštolem Lukášem.

Hlavní myšlenkou minoritského učení 13. století je to, že člověk nedojde spásy sám, že spasit se musí celé lidstvo. A to dojde spásy společným kajícím chováním. Vzory pro toto chování není třeba hledat na vrcholu společnosti, ale dole u těch nejponíženějších a nejchudších. Svým učením i životem minorité dávali najevo dvojznačnost světa. Ne jedné straně stála radost a bratrství a na straně druhé byl svět zkažený. Tento zkažený svět moci bylo třeba odmítat, ať to byla jakákoliv forma moci – nepřátelství, peníze, moc, vědění.

Učení Františka apeluje na lidskost a na to, že lidstvo má tu moc a může se rozhodnout, kdy se světu otevře a kdy odolá jeho nástrahám. Františkánství je platné i v dnešní době a dokud ve světě nebude překonána bída, útlak a hlad, bude nám mít co říci stále.

Použitá literatura

a) Prameny

Františkánské prameny. Spisy sv. Františka a sv. Kláry. Svazek I. 1. vydání. Velehrad: Tomáš Ježek, 2001. 209 s. ISBN 80-86528-02-2.

VYSKOČIL, Jan Kapistrán. Legenda blahoslavené Anežky a čtyři listy sv. Kláry. Praha: Universum, 1934. 96 s.

b) Sekundární literatura

FELDER, Hilarin. Ideály sv. Františka Serafínského. 3. vydání. Praha: Řád kapucínů, 1948, 376 s.

JEDIN, Hubert. Malé dějiny koncilů. Praha: Česká katolická charita, 1990.

KYBAL, Vlastimil. Svatá Anežka Česká: Historický obraz ze 13. století. Brno: L. Marek, 2001. 320 s. ISBN 80-86263-14-2.

KYBAL, Vlastimil. Svatý František z Assisi. Reprint vydání z r. 1913. Brno: L. Marek, 2006. 272 s. ISBN 80-86263-84-3.

KUNG, Hans, Malé dějiny katolické církve. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2005, 152 s. ISBN 80-7021-770-7.

LE GOFF, Jacques; SCHMITT, Jean, Claudie. Encyklopedie středověku. 2. vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. 935 s. ISBN 978-80-7021-917-1.

LE GOFF, Jacques. Svatý František z Assisi. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. 192 s. ISBN 80-7021-651-4.

MRÁČEK, K., Pavel. Příručka církevních dějin. Praha: Krystal OP s.r.o., 1995. 192 s. ISBN 80-85929-01-5.

MUNDY, H., John. Dějiny Evropy: Evropa vrcholného středověku 1150–1300. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2008. 448 s. ISBN 978-80-7021-927-0.

RUNCIMAN, Steven. A History of the Crusades: The Kingdom of Acre and the Later Crusades. Cambridge: Cambridge University Press, 1951. ISBN 0521061636.

VAUCHEZ, André. Die Geschichte des Christentums. B 5. Machtfülle des Papstums (1054-1274). Freiburg-Basel-Wien: Herder Verlag, 2010, 786 s. ISBN 978-3-451-30400-2.

WINKELMANN, Friedhelm. Die Kirche im Zeitalter der Kreuzzüge (11.-13. Jahrhundert). Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt, 1994, 98 s. ISBN 3-374-00017-7.

c) Užité encyklopedie a slovníky

BUBEN, M., Milan. Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. 1. vydání. III. díl/1. svazek. Praha: Libri, 2006. 471 s. ISBN 80-7277-088-8.

DORAZIL, Otakar, Světové dějiny v kostce. Vimperk: Papyrus, Rudná u Prahy: Jeva, 1997. 533 s. ISBN 80-85776-73-1.

IVANOVÁ– ŠALINGOVÁ, Mária, MANÍKOVÁ, Zuzana. Slovník cudzích slov. 3. revidované vydanie. Bratislava: SPN, 1990. 943 s. ISBN 80-08-00006-6.

d) Elektronické dokumenty, nebo jejich části

Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Díl I.–XXVIII. Praha: nakladatelství Jan Otto, 1888-1909. CD-ROM, Praha 1997.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Obrazová příloha

Obrazová příloha

1. Kostel sv. Františka a sv. Kláry v Assisi (vrchní kostel). Kostel (s klášteřem) byl založený byl v roce 1228 ve 3 patrech nad sebou, vyzdobený je freskami od Giotta. Jsou zde pohřbeni sv. František i sv. Klára. Převzato z <<http://media.web.britannica.com/eb-media/81/120881-004-8381D4EE.jpg>>. 26.6.2011.
2. Barokní poutní kostel Santa Maria degli Angeli v Porciunkule, založený v roce 1569. Uvnitř kostela je stará kaple, ve které sv. František založil své hnutí, a kde také r. 1226 zemřel. Převzato z <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/c/c1/Assisi_2.JPG/220px-Assisi_2.JPG>. 26.6.2011.
3. Boční pohled na kapli v Porciunkule. Katedrálu stojící nad kaplí nechal postavit v roce 1569 papež Pius V. Převzato z <<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/9/9e/S.Maria.degli.Angeli17.jpg/220px-S.Maria.degli.Angeli17.jpg>>. 26.6.2011.
4. Overbackova freska v kapli v Porciunkule, znázorňuje sv. Františka, jak přijímá od Krista a Panny Marie odpuštění. Převzato z <<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/2c/Porziuncola.jpg/220px-Porziuncola.jpg>>. 26.6.2011.
5. Celkový pohled na Perugii v Umbrii. Převzato z <http://www.italianvisits.com/images/umbria-im/perugia-im/perugia_walls.jpg>. 26.6.2011.
6. Sv. František z Assisi. Převzato z <<http://www.frantiskanstvi.cz/frant.jpg>>. 26.6.2011.
7. Sv. František, freska z horního kostela v Assisi. Převzato z <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/21/Sv_Franta.jpg/254px-Sv_Franta.jpg>. 26.6.2011.
8. Giotto: Scéna ze života sv. Františka, horní kostel baziliky v Assisi. Převzato z <<http://artmight.com/albums/2011-02-07/art-upload-2/g/Giotto-Di-Bondone/Basilica-di-Assisi/Giotto-Legend-of-St-Francis-%5B17%5D-St-Francis-Preaching-before-Honorius-III.jpg>>. 26.6.2011.

Obrázek č. 1

Kostel sv. Františka a sv. Kláry v Assisi.

Obrázek č. 2

Kostel Santa Maria degli Angeli v Porciunkule.

Obrázek č. 3

Boční pohled na kapli v Porciunkule.

Obrázek č. 4

Overback: Freska v kapli v Porciunkule.

Obrázek č. 5

Celkový pohled na Perugii v Umbrii.

Obrázek č. 6

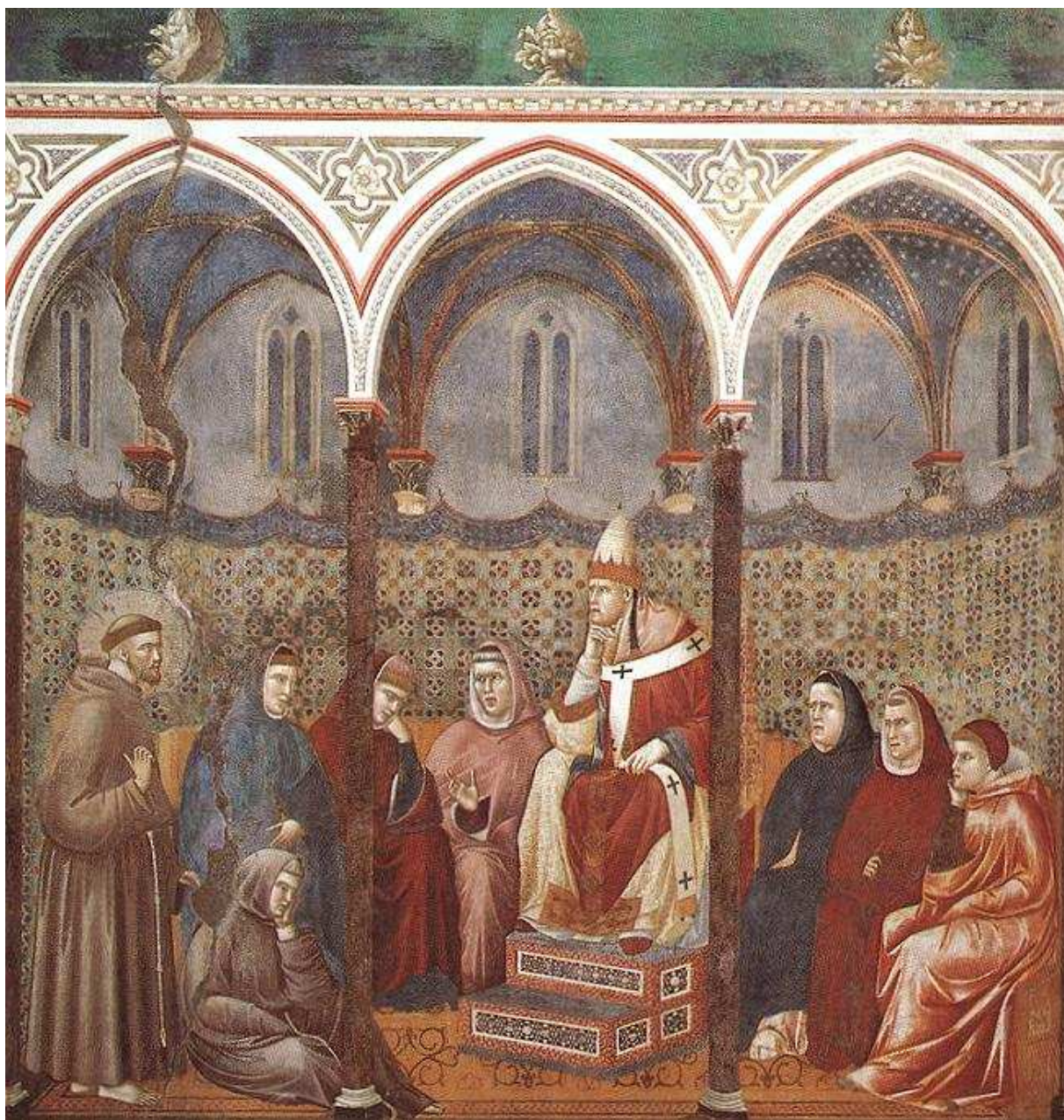
Sv. František z Assisi.

Obrázek č. 7

Freska Sv. Františka.

Obrázek č. 8

Giotto: Scéna ze života sv. Františka.